САЛАЛЫҚ
ВОЛОНТЕРЛІК
БОЙЫНША
НҰСҚАУЛЫҚ

BIRGEMIZ SABAQTASTYQ

2020 жыл

«Салалық волонтерлік бойынша нұсқаулық: BIRGEMIZ SABAQTASTYQ» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2020 жылғы 16 қаңтардағы №3 қаулысымен бекітілген Волонтер жылын өткізу бойынша іс-шаралар жоспарын іске асыру шеңберінде әзірленген жеті нұсқаулықтың бірі болып табылады.

Нұсқаулық Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің зияткерлік меншігі болып табылады.

Материалдарды көшіру және/немесе пайдалану үшін міндетті түрде дереккөзге сілтеме жасалуы тиіс.

Нұсқаулық волонтерлік қызметті дамыту мақсатында ұйымдар мен волонтерлердің пайдалануына арналған. Нұсқаулық волонтерлер туралы жалпы ақпаратты, сондай-ақ ұйымдарға волонтерлерді тарту және ұстап тұру және де олармен денсаулық сақтау саласында жұмыс істеу жөніндегі тәжірибелік ұсынымдарды қамтиды.

Жалпы ақпарат билік өкілдері мен мемлекеттік мекемелер, сондай-ақ әлеуетті волонтерлер және өңірдегі волонтерлікті нығайтуға мүдделі барлық тараптар үшін пайдалы болады.

НҰСҚАУЛЫҚ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АҚПАРАТ ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ ДАМУ МИНИСТРЛІГІНІҢ ТАПСЫРЫСЫ БОЙЫНША ШЫҒАРЫЛДЫ.

Авторлар:
Виноградова Елена,
Миронюк Татьяна,
Трубова Надежда

Редактор: Ким Вера

Дизайн және компьютерлік беттеу:
Мусалиева Анастасия

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ....4
I БӨЛІМ. ВОЛОНТЕРЛІКТІҢ ЖАЛПЫ ТӘЖІРИБЕСІ....5
ВОЛОНТЕРЛІК ТУРАЛЫ....6
«Волонтерлік» ұғымы....6
Волонтерліктің тарихы....6
Волонтерлік қызмет туралы аңыздар....8
Волонтерліктегі әлемдік трендтер....10
ВОЛОНТЕРЛЕРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ СТРАТЕГИЯСЫ....13
ВОЛОНТЕРЛЕРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ СТРАТЕГИЯСЫ НЕ ҮШІН ҚАЖЕТ?....13
I кезең. Дайындық....14
II кезең. Волонтерлерді қабылдау....16
III кезең. Келісім жасасу....16
IV кезең. Волонтерлердің қызметі....17
V кезең. Ұстап қалдыру және алмастыру....20
VI кезең. Аяқтау....20
ВОЛОНТЕРЛІКТІ АҚПАРАТТЫҚ ІЛГЕРІЛЕТУ....21
Ақпараттандыру көздері....21
Жаңа бақ....22
Хабарламаларды тұжырымдау....23
ВОЛОНТЕРЛІКТІ ҚОЛДАУ СТАНДАРТЫ....24

II БӨЛІМ. БАСЫМ БАҒЫТ БОЙЫНША ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТТІ ДАМЫТУ: BIRGEMIZ SABAQTASTYQ....25
МАҚСАТЫ МЕН БАҒЫТТАРЫ BIRGEMIZ SABAQTASTYQ....26
ТӘЛІМГЕРЛІК САЛАСЫНДАҒЫ ВОЛОНТЕРЛІКТІ ДАМЫТУ БОЙЫНША ҚАДАМДАР....28
1. Облыс және аудан деңгейінде тәлімгерлік саласында волонтерлікті дамыту бойынша қадамдар....28
2. Білім беру мекемелерінде, КБО, дағдарыс орталықтарында және әлеуметтік қорғау жүйесінеәлеуметтік қызмет көрсету орталықтарында тәлімгерлікті ұйымдастыру бойынша қадамдар....29
3. Коммерциялық емес ұйымдарға (КЕҰ) арналған тәлімгерлік жобаларын дамыту жөніндегі қадамдар....32

III БӨЛІМ. ЕГЕР МЕН BIRGEMIZ SABAQTASTYQ БАСЫМ БАҒЫТЫНДА ВОЛОНТЕР БОЛҒЫМ КЕЛСЕ....33
ВОЛОНТЕРЛІК БАҒЫТЫН ТАҢДАУ....34
БАҒЫТ БОЙЫНША ВОЛОНТЕРЛІК: BIRGEMIZ SABAQTASTYQ....35
ҚОСЫМШАЛАР....37
1-қосымша. Сауалнама....37
2-қосымша. Келісім....39
3-қосымша. Шақыру үнпарағы....41
4-қосымша. Қауіпсіздік техникасы....43
5-қосымша. Игі істер тізімі....44
6-қосымша. Игі істер күнделігі....44
7-қосымша. Қосымша ресурстардың тізімі....45
8-қосымша. Ұйымдардың тізімі....46
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР....51

КІРІСПЕ

Волонтерлік қызмет - әлеуметтік бағытталған ерікті, еркін ерік білдіру бойынша орындалатын, жеке және (немесе) заңды тұлғалардың мүддесінде өтеусіз негізде жүзеге асырылатын қоғамдық пайдалы қызмет.

Тарихи термин соғыс қимылдары кезінде қалыптасты, алайда әрбір елде, мәдениетте басқа адамдарға, мысалы Қазақстандағы «асар» сияқты ерікті көмектің құндылығы бар. Волонтерлік қызмет әртүрлі мекемелер мен халық топтарына көмек көрсете отырып, қоғамдық ұйымдар немесе бастамашыл топтар арқылы біртіндеп қоғам өмірінің барлық жақтарын қамти бастады.

Түсінік пен тәжірибенің жеткіліксіздігінен Қазақстан үшін волонтерлік әлі толық қалыптасқан жоқ, сондықтан волонтерлікті дамытуда қиындықтар мен кедергілер туындайды. Атап айтқанда, бұл волонтерлік ұйымдар мен волонтерлердің қызметі туралы ақпараттың жеткіліксіздігіне, волонтерлік қызметті қолдау инфрақұрылымының дамымағандығына, волонтерлікті дамыту мәселелері бойынша секторалық және ведомствоаралық өзара іс-қимылдың әлсіздігіне, сондай-ақ волонтерлік жобаларды ұйымдастыруда білімнің, тәжірибенің және жүйеліліктің жеткіліксіздігіне байланысты.

Осылайша, волонтерлік қызметке қатысуға әлеуетті дайын екендігі туралы мәлімдеген азаматтар саны мен оны нақты жүзеге асыратын азаматтар саны арасындағы айырмашылық едәуір болып қала береді.

2000 жылдан бастап түрлі қоғамдық ұйымдар волонтерлікті дамыту бойынша күш- жігерін біріктіруге тырысты. Қазақстанда волонтерліктің рөлін арттыруға, волонтерлік инновациялық тәжірибелерді қалыптастыру мен таратуға 2010 жылы құрылған Ұлттық волонтерлік желі (ҰВЖ) айтарлықтай үлес қосты.ҰВЖ-ның миссиясы азаматтар, азаматтық қоғам институттары, бизнес секторы мен мемлекеттік құрылымдар арасында волонтерлік мәдениетті, волонтерлік бастамаларды және волонтерлік қызметті қалыптастыру, қолдау және дамыту болып табылады. 2017 жылы «Волонтерлік қызмет туралы» заңның қабылдануы жетістіктердің бірі болды, онда волонтерлік қызметтің құқықтық негіздері, мақсаттары мен міндеттері, қағидалары, нысандары мен түрлері, сондай-ақ қолдау шаралары белгіленді. Қазақстанда волонтерлік қызметті жүйелі дамыту үшін негізін қалай отырып, 2020 жыл Волонтерлер жылы болып белгіленді.

Ең алдымен, волонтерлікті дамыту үшін жеті басым бағыт анықталды: BIRGEMIZ SABAQTASTYQ, BIRGEMIZ BILIM, BIRGEMIZ SABAQTASTYQ, BIRGEMIZ SABAQTASTYQ, BIRGEMIZ TAZA ÁLEM, BIRGEMIZ QAMQOR, BIRGEMIZ ÚMIT. Осы бағыттардың әрқайсысы бойынша Салалық волонтерлікті дамыту бойынша нұсқаулық, сондай-ақ Волонтерлік қызметті дамыту және Волонтер жылын өткізу бойынша нұсқаулық әзірленді.

Салалық волонтерлікті дамыту бойынша нұсқаулық үш бөлімнен тұрады:

1) жеті нұсқаулықтың әрқайсысында қайталанатын жалпы практикалар сипатталған бөлім;

2) ерекшелігіне байланысты өзгешеленетін жеті бағыттардың бірі бойынша волонтерлікті дамыту жөніндегі бөлім;

3) осы салада волонтер болғысы келетін адамдарға арналған бөлім.

«Волонтерліктің жалпы тәжірибесі» бірінші бөлімі жалпы волонтерлікті сипаттайтын кіші бөлімдерді қамтиды - волонтерліктің негізгі ұғымдары, даму тарихы, волонтерлік қызмет туралы аңыздар және әлемдегі волонтерлік бағыттары, сондай-ақ волонтерлер қандай бағыттарға тартылады.

«Волонтерлермен жұмыс істеу стратегиясы» бөлімшесі волонтерлерді ынталандыру және ұстап қалу тәсілдері мен олардың қызметін қамтамасыз ету ережелерін сипаттай отырып, волонтерлермен өзара әрекеттесу кезеңіне толығырақ тоқталады.

«Волонтерлікті ақпараттық ілгерілету» бөлімшесінде ақпараттандыру арналары, оның ішінде жаңа БАҚ (әлеуметтік желілер) арқылы ақпараттандыру ерекшеліктері егжей- тегжейлі сипатталады. Хабарламаны қалыптастыру және баспасөз релиздерін жасау бойынша қосымша ұсыныстар беріледі.

Волонтерлікті дамыту жөніндегі жалпы тәжірибелерге Волонтерлікті қолдау стандартын әзірлеу кіреді. Қазіргі уақытта Қазақстанда аталған стандарт жоқ, бірақ Ресей Федерациясының мысалы келтіріледі, оған сүйене отырып волонтерлік қызметті дамытудың өңірлік жоспарларын әзірлеуге болады.

«Волонтерлік қызметті басым бағыт бойынша дамыту: BIRGEMIZ SABAQTASTYQ» екінші бөлімі жеке тұлғаның қалыптасуы мен дамуы процесінде қолдауды қажет ететін балалар мен жастарға тәлімгерлер ретінде волонтерлерді тарту тәжірибесін енгізу, салауатты дағдылар мен өмірлік мақсаттарды қалыптастыру үшін мақсат пен мүмкін бағыттарды сипаттайды.

«Егер мен басым бағыттағы волонтер болғым келсе: BIRGEMIZ SABAQTASTYQ» үшінші бөлімі волонтер болуды ойлайтын немесе ниет білдірген адамдарға арналған, бірақ бағытты қалай таңдау керектігін, алғашқы қадамдарды неден бастау керектігін және балалар мен жасөспірімдерге арналған тәлімгерлікке жолдама таңдаған жағдайда қандай мүмкіндіктер бар екенін білмейді.

Мысал үшін қосымша ретінде волонтерлермен жұмыс істеу үшін әртүрлі қажетті құжаттар – сауалнама, келісім, шақыру қағазы, қауіпсіздік техникасы, жақсы істердің әлеуетті тізімі және күнделік келтіріледі. Бұдан басқа, волонтерлік қызметті дамыту бойынша қосымша ресурстар тізімі және осы бағыт бойынша серіктестік ұйымдардың тізімі ұсынылған.

I БӨЛІМ.
ВОЛОНТЕРЛІКТІҢ ЖАЛПЫ ТӘЖІРИБЕСІ

ВОЛОНТЕРЛІК ТУРАЛЫ

«ВОЛОНТЕРЛІК» ҰҒЫМЫ

Алдымен «волонтер» және «волонтерлік» ұғымдарын анықтау қажет.

ВОЛОНТЕР - ерікті түрде, өз ниеттерін негізге ала отырып, қоғам игілігі үшін жұмысқа қатысатын адам.

ВОЛОНТЕРЛІК – басқа адамдардың игілігі үшін ақы төленбейтін, саналы, ерікті қызмет.

Осы қарапайым анықтамаларда терең мағына бар және жеке алынған ұйымда немесе ұлттық деңгейде волонтерлікті дамытудың жетістігі оларды түсінуге тікелей байланысты.

Ақы төленбейтін қызмет – яғни волонтер жұмсалған күш-жігері үшін материалдық өтем алуды көздемейді. Бірақ, әр волонтер өз қызметінің нәтижесін күтеді - өзін-өзі таныту, орындалған жұмыспен қанағаттану, оқу, даму және т.б.

Саналы - яғни волонтер қандай жұмысқа алынатынын, не істегісі келетінін және оның тырысуының мақсаты қандай екенін түсінуі тиіс.

Ерікті – яғни кез келген санкциялардың ашық немесе жасырын қаупімен «волонтерлердің» қатысуын талап ететін қандай да бір іс-шаралар (есепке алмау, басшылықпен байланысты проблемалар, аударымдар, мансаптық өсудегі зияндар және т.б.) шын мәнінде волонтерлік болып табылмайды.

Басқа адамдардың игілігі үшін – яғни волонтерлер қызметінің нәтижесінде басқа адамдардың өмірі мен денсаулығының сапасында, қоршаған ортада, мәдениет немесе қауіпсіздік деңгейінде оң өзгерістер болады.

Егер осы сипаттардың кез келгені жоғалған болса, біз бұны волонтерлік деп атай алмаймыз, оны басқаша атауымыз керек.

ВОЛОНТЕРЛІКТІҢ ТАРИХЫ

Қызықтысы, бастапқыда «волонтер» термині әскери сипатқа ие болды, соғыс іс-қимылдары кезінде әскерге қосылған еріктілерді солай атады. 19-ғасырдың екінші жартысында ғана өзін соғыс іс-қимылдарының қатысушылары мен құрбандарына – жараланған, қиын жағдайда қалған, жетім қалған адамдарға риясыз көмек көрсетуге арнаған ерікті ұйымдар пайда болды. Он тоғызыншы ғасырда АҚШ-та көбінесе мұқтаждар үшін жәрдем жинаған қайырымдылық ұйымдары болды. Бірақ ғасырдың ортасында ерікті топтар пайда бола бастады, олар сарбаздарға арналған киімдер тігіп, жараланғандарға, соғыста асыраушысынан айырылған отбасыларға көмек көрсетті. 1881 жылы Сара Бартон Американдық қызыл кірес ұйымдастырды. XX ғасырдың басында «волонтер» сөзі көбінесе мұқтаждарға риясыз көмек көрсетумен байланысты болды. Ұлы депрессия кезеңі халықтың түрлі проблемаларын шешуге бағытталған волонтерлік қызметті кең көлемде, ел ауқымында үйлестірудің алғашқы күш-жігерін туғызды. Екінші дүниежүзілік соғыс сарбаздардың отбасыларына көмек көрсететін, жараланғандарды күтетін, демалушылардың бос уақытын ұйымдастыратын, әскер үшін киім жинайтын көптеген волонтерлік ұйымдардың пайда болуына алып келді.

Біртіндеп волонтерлік қызмет өз шегін кеңейтті, волонтерлік қызметтің спектрі қазіргі уақытта қоғам өмірінің барлық қырларын қамтиды. Волонтерлер түрлі мұражайларға келушілер үшін (жергілікті шағын мұражайлардан бастап Лувр сияқты ірі мұражайларға дейін), туристер үшін (интернетте Лондон немесе Санкт-Петербург бойынша

гид-волонтерлерді табуға болады) экскурсиялар өткізеді, хайуанаттар бақтарында жануарларды тамақтандырады (көптеген жануарларды күту үшін волонтерлер бекітілген, олар оларды тамақтандыру және тазалау үшін өздеріне ыңғайлы кесте бойынша келіп отырады). Қоршаған ортаны қорғауға байланысты волонтерлік қызмет ерекше атап өтуге лайық – оған экологиялық сенбіліктер, қоқыстарды сұрыптау, қыста жануарларды қоректендіру және ерікті қызметтің басқа да көптеген түрлері кіреді.

Аталған бағыттардың көбісі Қазақстанда да дамып келеді, мұнда волонтерлік қызмет 90 жылдардың ортасынан бастап, үкіметтік емес (коммерциялық емес) ұйымдардың пайда болуы мен дамуынан басталды. Халықаралық волонтерлер жылы деп жарияланған 2001 жылы Қазақстанда волонтерлік ұйымдар немесе волонтерлерді өз миссияларын іске асыруға тартатын ұйымдар болды.

Басқа адамдарға ерікті көмек көрсету идеясы - бұл Қазақстан тарихы мен ұлттық мәдениетінің бір бөлігі. Қазақ халқының өзара көмек көрсету дәстүрі (асар) де, өрттен зардап шеккендерге немесе тұрмысы төмен адамдарға киім жинау да, туысы болып табылмайтын, әлсіз көршілеріне өз еркімен күтім жасау да – осы негізде волонтерлік табиғи түрде құрылып, ел мәдениетінің бір бөлігіне айналады. Қазір волонтерлік көбінесе қоғамдық үкіметтік емес ұйымдармен (ҮЕҰ) ассоциацияланады, алайда Қазақстанда хоспистерге, ауруханаларға, полицияларға, балалар үйлеріне қандай да бір ресми ұйымдарға қатысусыз көмектесетін көптеген волонтерлер бар. Олар бұны жүрек қалауы бойынша, діни нанымдарына сәйкес, әртүрлі себептермен жасайды. ең бастысы – оларды риясыз пайда тигізу ниеті біріктіреді.

Әр жастағы адамдар қоғамдық пайдалы жұмысқа тартылған және әр адам кез келген уақытта, кез келген ұйымға көмектесе алады. Волонтерлер әрқашан қажет!!!

ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТ ТУРАЛЫ АҢЫЗДАР

№1 аңыз

Волонтер – бұл тегін жұмыс күші.

Волонтерлікке түрлі ниеттермен келеді - мұқтаждарға көмектесуден бастап мансаптық өсуге дейін. Оларды тегін жұмыс күші ретінде қабылдауға болмайды. Волонтерлермен ынтымақтастық белгілі бір қызметті орындауға өзара келісімге негізделеді. Волонтерлер ол үшін жалақы алмайды, бірақ олар алғыс сөздер, жаңа дағдылар, ұсыным хаттар және жұмысқа орналасу мүмкіндігіне ие болады.

№2 аңыз

Волонтерлік – жастар, белсенді студенттерге арналған.

Әрине, жастар мен студенттерді жинау оңай, себебі олар оқу орындарында ұйымдастырылған. Дегенмен, отбасы мен жұмысы бар қалыптасқан адамдардың немесе зейнетке шыққан ересек адамдардың да волонтер болып, қоғамға пайда әкелуге және өмірдің жаңа қырларын ашуға мүмкіндіктері бар.

№3 аңыз

Волонтерлер әрқашан және барлық жерде қолжетімді.

Кейбір ұйымдардың арасында волонтерлерді үнпарақшаларды таратуға, үй- жайларды тазалауға немесе қандай да бір іс-шараны ұйымдастыруға бір қоңырау соғу арқылы шақыруға болады деген пікір бар.

Алайда, волонтерлер - бұл ҮЕҰ-ға өз еркімен келетін немесе іс-шараға өтінім беретін, өз басымдықтары мен ниеттері бар адамдар. Қарт адамдарға көмектесуге ниет білдірген адамға, флешмобта шарлар тарат немесе сенбілікке қатыс деп бұйрық беруге болмайды.

№4 аңыз

Волонтерлерді тартудың бес тиындық құны жоқ.

Алайда, бұл толыққанды жұмыс – жарнаманы ұйымдастыру, уақыт, әлеуметтік желілердегі жарияланымдар, қоңыраулар, брендтелген футболкаларға тапсырыс беру, көлікпен қамтамасыз ету, сыйлықтар дайындау және тағы басқалары – осының бәрін ақшалай баламаға немесе еңбек сағаттарына ауыстыруға болады.

№5 аңыз

Волонтерлерді ұйымдастырудың қажеті жоқ, олар өздері бәрін біледі.

Өз қызметін шын мәнінде өз беттінше, мысалы, көршілеріне көмек көрсете отырып ұйымдастыратын волонтерлер бар. Алайда, іс-шараларды өткізу, жобаларды іске асыру үшін жоспарды белгілеу, жауапкершілікті бөлу, орындалуын қадағалау маңызды – осыншама міндеттерді шешу үшін бір-екі адам қажет. Сондықтан Қазақстанда әкімшілік функцияларды жүзеге асыратын, адамдарға волонтерлер болуға көмектесетін, үйретін, қолдайтын және олардың қызметін үйлестіретін түрлі ҮЕҰ бар.

№6 аңыз

Волонтерлік көп уақытты талап етеді.

Бұл волонтерде уақыттың болуына, сондай-ақ волонтер айналысқысы келетін қызмет түріне байланысты. Аптасына бір сағат жануарларға арналған баспанада иттерді серуендетуге көмектесуге болады немесе аптасына үш рет балалар үйлерінде тоқу бойынша сабақтар өткізуге немесе жылына бірнеше рет мәдени не спорттық іс- шараларды ұйымдастыруда қатысуға, тіпті бір рет ҮЕҰ үшін веб-сайтты тегін әзірлеуге болады. Не істеуді ұнататынын немесе кәсіби және сапалы түрде не істей алатынын және басқа адамдарға қанша бос уақыт арнауға дайын екенін түсіну жеткілікті. Волонтерлердің бір сағаты да маңызды!

№7 аңыз

Волонтер бірден бүкіл әлемді құтқаруы тиіс!

Барлығына бірден көмек көрсету мүмкін емес. Бұл кез келген адам, волонтер және тіпті халықаралық ұйым үшін аса ауыр міндет. Егер волонтерлер өз бетінше әрекет етсе, тіпті бір отбасына да көмек көрсету маңызды. Егер волонтерлер ұйымнан жұмыс істесе, онда үйлестірушілер нақты міндет қойып, жауапкершілікті барлық қатысушылардың арасында бөледі.

№8 аңыз

Волонтерлер не үшін керек?

Мемлекет осы мәселелердің барлығын шешуі тиіс.

Мемлекеттік бағдарламалар барлық мақсатты топқа жетпейтін немесе халық шенеуніктерге сенбейтін жағдайлар болады, сонымен қатар мемлекеттік көмек берілмейтін (азаматтығы жоқ адамдар) халық топтары бар. Дәл осындай жағдайларда волонтерлер немесе қоғамдық ұйымдар пайда болады. Волонтерлер мемлекеттің серіктестері болып, бірлескен жобалары мен бастамалары арқылы қоғам мен мемлекет арасында сенім атмосферасын құрады.

ВОЛОНТЕРЛІКТЕГІ ӘЛЕМДІК ТРЕНДТЕР

Қазіргі уақытта әлемдік деңгейде волонтерлікпен көптеген халықаралық ұйымдар айналысады. Ең алдымен, бұл БҰҰ-ның «БҰҰ еріктілері» (UNV) бөлімшесі, ол үш жылда бір рет волонтерлік бойынша есеп жариялайды.

Жаһандық волонтерліктің ең толық бағалауы бойынша бүгінгі күні ерікті жұмыс күші - толық жұмыс күні жұмыс істейтін қызметкерлердің 109 миллион эквивалентін құрайды.

Волонтерліктің нысаны мен ауқымы мәнмәтінге байланысты ерекшеленеді.

Мысалы, бейресми волонтерлік барлық өңірлерде ресми волонтерліктен басым болса да, оған Африкадағы ерікті қызметтің 90 пайызы жатады, бірақ Солтүстік Америка мен Азия-Тынық мұхиты өңірінде ол шамамен 60 пайызды құрайды. Ресми (ұйымдар негізінде) волонтерлікке қатысу елдегі волонтерлерді жұмылдыратын ұйымдардың санына, сондай-ақ институционалдық тетіктердегі айырмашылықтарға байланысты болуы мүмкін. Табыс деңгейі неғұрлым жоғары елдерде, әдетте, ресми ерікті ұйымдардың шоғырлануы жоғары және демек, мұндай қызметке қатысу үшін мүмкіндіктер көбірек.

Табиғи апаттар үшін волонтерлер

Волонтерлер құтқарушыларға да, зардап шеккен тұрғындарға да баға жетпес көмек көрсете отырып, табиғи апаттар аймақтарында үлкен рөл атқарады. Төтенше жағдайларды жоюға шұғыл әрекет ету қызметтеріне жәрдемдесуден басқа, волонтерлер халық арасында қауіпсіздік мәдениетін танымал етуге қатысады.

Қоршаған орта үшін волонтерлер.

Көмек жерді қайта құнарландыру, аумақтарды тазалау, сондай-ақ қалаларда, ауылдық жерлерде және қорықтарда қоршаған ортаны сақтау және қорғау бойынша іс-шаралар жүргізу кезінде көрсетіледі.

Денсаулық сақтау мен әлеуметтік қорғаудағы волонтерлер.

Еуропалық мемлекеттерде медициналық мекемелер мен әлеуметтік сала ұйымдары волонтерлер үшін қосымша орындар бөледі. Денсаулық сақтау саласындағы ерікті қызмет түрлі кезеңдерде: профилактикалық, емдік, оңалту, сондай-ақ қан мен оның компоненттерін өтеусіз тапсыру және донорлықты насихаттау кезінде қажет.

*** Басқа волонтерлік бағдарламалардан айырмашылығы заңнамалық түрде белгіленген анықтамаларда: қандай ұйымдар, қандай уақытқа және қандай қызмет түрлері үшін волонтерлерді тарта алады.

Ірі мәдени және спорттық іс-шаралардағы волонтерлер.

Алматы қаласында өткен «Универсиада-2017» 28-ші қысқы студенттік ойындарында 18-ден 80 жасқа дейінгі 3 000 волонтер жұмыс істеді, олардың 100 волонтері - шетелдіктер. Қабылдау кезінде 14 мыңнан астам өтінім берілді. Волонтерлер спортшыларды, қатысушыларды, төрешілерді және басқа да адамдарды қарсы алды. Сондай-ақ, волонтерлер баспасөз орталығында көмектесті, олардың міндеттеріне БАҚ-ты үйлестіру және журналистермен жұмыс істеу кірді. Ұйымдастырушылар халықаралық волонтерлерге лайықты жағдайлар жасады: тегін тұру, тамақтану, көлік және киім. Волонтерлер қызметтің 30-дан астам функционалдық бағыттарында жұмыс істеді: спорттық жарыстарда, кіруді бақылау, тасымалдау, орналастыру, аккредиттеу, қауіпсіздік, медициналық көмек қызметтерінің учаскелерінде, мәдени іс-шараларда, атлетикалық ауылда, көрермендермен жұмыста және т.б. қызмет атқарды.

Кәсіпқой волонтерлер (ProBono).

Өзінің кәсіби көмегін тегін ұсынатын волонтерлер - әлемнің түрлі елдерінде кең тараған құбылыс. Инженерлер, сәулетшілер, дәрігерлер, педагогтар, психологтар, актерлер – олардың барлығы өздерінің кәсіби саласында волонтерлер болып жұмыс істей отырып, коммерциялық емес секторды дамытуға көмектеседі.

Виртуалды волонтерлер.

Волонтерлер онлайн жұмыс істей отырып, өз қызметін қашықтықтан іске асыра алады. Бұл виртуалды жобаның бір бөлігі немесе қашықтағы жерден жалпы жұмысқа үлес болуы мүмкін. Мұндай волонтерлік қызметке мүмкіндігі шектеулі адамдар жиі қатысады.

Қоғамға қызмет көрсету арқылы оқыту.

Көптеген білім беру мекемелері волонтерлік қызметпен айналысатын студенттерге балл (кредиттер) есептеп қосады.

Корпоративтік волонтерлік.

Көптеген ірі американдық корпорациялар өз қызметкерлеріне ақылы жұмыс уақытында белгілі бір сағат санын қоғамға қызмет етуге, қайырымдылық жобаларына және т.б. қатысуға арнауға мүмкіндік береді. Жұмыс беруші қолдайтын, волонтерлердің осы формалды бағдарламалары - бизнестің әлеуметтік жауапкершілігі шеңберіндегі күш-жігердің бір бөлігі.

Шетелдегі волонтерлер.

Дамушы елдерде волонтерлік қызмет кеңінен дамуда. Волонтерлер ауылшын тілін оқытады, балалар үйлерінде, экологиялық жобаларда жұмыс істейді, медициналық мекемелер мен үкіметтік емес ұйымдарға көмектеседі. Шетелде волонтерлер ретінде АҚШ, Канада, Ұлыбритания, көптеген еуропалық мемлекеттердің азаматтары жұмыс істейді.

Қызметтің аталған салалары - әртүрлі елдерде дамыған волонтерлік қызмет нұсқаларының толық сипаттамасы емес. Әрине, бағыттардың тізімі үнемі дамып, толықтырылып отырады:

1. **Медиа-волонтерлік.** Әлеуметтік жобаларды ақпараттық жариялау, волонтерлік қозғалысты танымал ету жөніндегі ерікті қызмет.
2. **Жануарлармен волонтерлік.** Жануарларды қорғауға және оларға көмек көрсетуге бағытталған ерікті қызмет.
3. **Мәдени волонтерлік** (өнер саласындағы волонтерлік). Мәдени игіліктерді сақтауға және ілгерілетуге, мәдени кеңістіктердің ашықтығы мен қолжетімділігі атмосферасын құруға, мәдени бірегейлікті қалыптастыруға, жастар арасында мәдени саланы танымал етуге және тарихи жадыны сақтауға бағытталған ерікті қызмет.
4. **Спорттық волонтерлік.** Салауатты өмір салтын, спортты насихаттауға, жағымсыз көріністердің, зиянды әдеттердің алдын алуға бағытталған ерікті қызмет.
5. **Этно-волонтерлік.** Халықтар арасындағы бейбітшілікті, достық пен келісімді нығайтуға, әлеуметтік, ұлтаралық, конфессияаралық, этносаралық, діни жанжалдардың алдын алуға қатысу.
6. **IT-волонтерлік.** Коммерциялық емес ұйымдарға, қайырымдылық қорларына және басқа да әлеуметтік жобаларға дизайнмен, сайттарды жасаумен және жылжытумен, қосымшалар әзірлеумен және сол сияқты нәрселермен байланысты жоғары технологиялық көмек.

Волонтерліктің осы түрлерінің көбісі Қазақстанда бар, кейбіреулері волонтерлік қозғалыс картасында әлі өз орнын табуы тиіс. 2020 жылы, Волонтер жылында, Қазақстанда белгіленген жеті бағыт аясында түрлі жоспарлар мен бағдарламаларды іске асыру мүмкіндігі пайда болды:

1) BIRGEMIZ SAÝLYQ

Волонтерлерді денсаулықты қорғау саласына тарту, науқастарды күтуде, оның ішінде хоспистерде, онкологиялық диспансерлерде көмек көрсету және т.б. бойынша «BIRGEMIZ: SAÝLYQ» жалпыұлттық жобасы.

2) BIRGEMIZ BILIM

«ҰБТ-ға дайындық, ауылдық жерлердегі орта мектептердің жоғары сынып оқушыларын ағылшын тіліне, компьютерлік және құқықтық сауаттылыққа оқыту бойынша волонтерлік көмек көрсету жөніндегі «BIRGEMIZ: BILIM» жалпыұлттық жобасы.

3) BIRGEMIZ SABAQTASTYQ

Балалар үйлеріндегі балаларға және халықты әлеуметтік қорғау жүйесіне әлеуметтік қызмет көрсету орталықтарындағы өмірлік қиын жағдайда қалған жастарға, балаларға қатысты волонтерлердің тәлімгерлік тәжірибесін енгізу бойынша «Birgemiz: SABAQTASTYQ» жалпыұлттық жобасы.

4) BIRGEMIZ ASYL MURA

Тарихи-мәдени мұра объектілерін сақтау бойынша “BIRGEMIZ: ASYL MURA” жалпыұлттық жобасы.

5) BIRGEMIZ TAZA ÁLEM

Қоршаған ортаны қорғау, өзендер мен ормандарды тазалау, ағаш отырғызу, қоқыстарды іріктеуді үйрету бойынша “BIRGEMIZ: TAZA ÁLEM” жалпыұлттық жобасы.

6) BIRGEMIZ QAMQOR

Волонтерлерді қарттар үйлеріне, халықты әлеуметтік қорғау жүйесінің әлеуметтік қызмет көрсету орталықтарына тарту бойынша “BIRGEMIZ: QAMQOR” жалпыұлттық жобасы.

7) BIRGEMIZ ÚMIT

Жоғалған адамдарды іздеу, апаттар қауіп-қатерін төмендету, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың салдарын жою бойынша, оның ішінде біздің отандастарымыздың Ұлы Отан соғысындағы ерліктері туралы баяндайтын құжаттарды іздестіру жөніндегі жобаларға волонтерлерді тарту бойынша “BIRGEMIZ: ÚMIT” жалпыұлттық жобасы.

ВОЛОНТЕРЛЕРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ СТРАТЕГИЯСЫ

ВОЛОНТЕРЛЕРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ СТРАТЕГИЯСЫ НЕ ҮШІН ҚАЖЕТ?

Волонтерлерді тартудың екі жағы бар – сұраныс пен ұсыныс. Қазақстандағы қоғамдық ұйымдардың волонтерлерге қажеттілігі олардағы волонтерлердің санына қарағанда әлдеқайда көп. Екінші жағынан – бұл мәселекереғар күйде. Әртүрлі жастағы және түрлі әлеуметтік топтардың көптеген адамдары өз әлеуетін іске асыруға немесе волонтер ретінде жұмыс істей отырып, тәжірибе жинақтауға қуанышты болар еді. Бірақ олар қайда баратынын білмейді, волонтерлерді қажет ететін қоғамдық ұйымдар туралы ақпараты жоқ.

Оның себебі неде? Ең алдымен, ұйымдар көбінесе волонтерлермен жұмыс істеу стратегиясын ойластырмайды және нәтижесінде волонтерлерді басқа ешкім істемейтін немесе істегісі келмейтін қызмет үшін немесе көзге көрінетіндей мәні жоқ жұмыстарға (қағаздар тасу, оларды бірдей бумаларға бөлшектеу, атаулары бойынша сұрыптау және т.б.) пайдаланады. Осының салдарынан волонтерлер тұрақтамайды немесе ұйымға қайтып келмейді.

Ұйымның волонтерлерден айрылуы немесе керісінше ұстап қалуына мынадай бірнеше негізгі себептер бар.

МҰНДА ВОЛОНТЕРЛЕР ҰЗАҚ УАҚЫТҚА ТҰРАҚТАМАЙДЫ.	ВОЛОНТЕРЛЕР ӘРДАЙЫМ БОЛАДЫ. КӨПТЕГЕН ҚЫЗМЕТКЕРЛЕР МЕН СЕРІКТЕСТЕР ВОЛОНТЕРЛІКТЕН БАСТАДЫ
Біз волонтерлерге ақы төлемейтіндіктен, оларға жауапты нәрсе тапсыра алмаймыз.	Волонтерлер төлемнің орнына білім, жұмыс тәжірибесін, қызметтер, өзін-өзі таныту, пайдалылықты сезу және т.б. алады. Бұл оларды тартуды жоспарлау кезеңінде айқындалып, одан кейін келісімде бекітуге болатын жауапкершілік ұғымы сияқты, әр жаңа волонтермен талқылануы тиіс.
Олар күнде келмейді. Оларда біресе сессия, біресе жұмыс…	Ең басынан бастап волонтер қай күндері және аптасына неше сағат бөлуге дайын екені анықталды және осы сағаттарды қалай барынша пайдалы етіп өткізу жоспарланды.
Волонтерге оңай түзетуге болатын, орындаушының жұмысын ғана тапсыруға болады. Олар бәрібір ештеңе білмейді.	Волонтерлер әртүрлі, соның ішінде кәсіпқой – табысты, дамыған дағдылары бар болуы мүмкін. Волонтерлердің жұмысы ұйымның үміттері мен қажеттіліктеріне барынша сәйкес келуі үшін, әр волонтерге оқу және барлық қажетті материалдарды алу маңызды.
Волонтерлерге ұйымның немен айналысатынын білу, талқылауға қатысу және өз идеяларын енгізу міндетті емес – олар мұнда уақытша.	Біріншіден, волонтерді алдағы қызметімен таныстыру керек. Бұл әрдайым жарнама мен ресурстарды тартудың қосымша мүмкіндігі. Волонтердің жоспарлауға қатысуы және оның идеялары штаттағы қызметкердің идеясынан кем емес, әсіресе, егер волонтер оларды әзірлеп, іске асыруға кіріссе.

Волонтерлермен жұмыс істеуі тиісті деңгейге қойылған ұйымдардың оң тәжірибесі азаматтық қоғамның дамуына әсер ететін кем дегенде төрт факторды көрсетеді:

1. Жақсы дайындалған және дәлелді волонтерлер ұйым қызметінің тиімділігін арттырады, іске асырылатын жобалардың жоғары сапасын қамтамасыз етеді.
2. Волонтерлер қатарынан команданың бір бөлігі болып табылатын, болашақ штаттық қызметкерлер ірікте леді.
3. Волонтерлердің арқасында аумақтармен, мақсатты топпен жұмыс істеу, ірі акциялар мен іс-шаралар үшін ресурстар тарту жеңілдетіледі.
4. Волонтерлердің оқу және тұрақты жұмыс орындарында үшінші сектордың қызметін насихаттау, ұйымға (ротацияға) «жаңа қанның» тұрақты ағымын қамтамасыз ететін жаңа волонтерлерді қабылдау жүріп жатыр.

ВОЛОНТЕРЛЕРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ СТРАТЕГИЯСЫНЫҢ КЕЗЕҢДЕРІ

І КЕЗЕҢ. ДАЙЫНДЫҚ

Волонтерлерді қабылдау алдында, ұйымдар келесі сұрақтарға жауап беруі керек:

1. Сіздің ұйымыңыз қазір қандай бағдарламаларды іске асырады және жоспарлайды?
2. Сізге волонтерлер қандай жобалар үшін қажет?
3. Сіздің ұйымыңызда волонтерлер-дің жұмысы тұрақты бола ма немесе сіз оларды қысқа мерзімді жобалар үшін тартасыз ба?
4. Сіздің ұйымыңызда волонтерлердің жұмысын кім үйлестіреді?
5. Волонтерлердің жұмысын жоспарлауға кім тартылады?
6. Сізге нақты кім қажет? (жасы, мамандануы және т.б.) Волонтерлерге қойылатын талаптар қандай?
7. Волонтерлер сіздің ұйымыңызда жұмыс жасаудан не ұтады? Болашақта сіз оған не ұсына аласыз?
8. Сіз волонтерлерді қалай тартасыз және оларды қалай іріктейсіз?
9. Волонтерлердің қалып, өз міндеттерін орындауы үшін не істейсіз?
10. Қандай да бір волонтердің қызметтерінен бас тартуға не себеп болуы мүмкін?

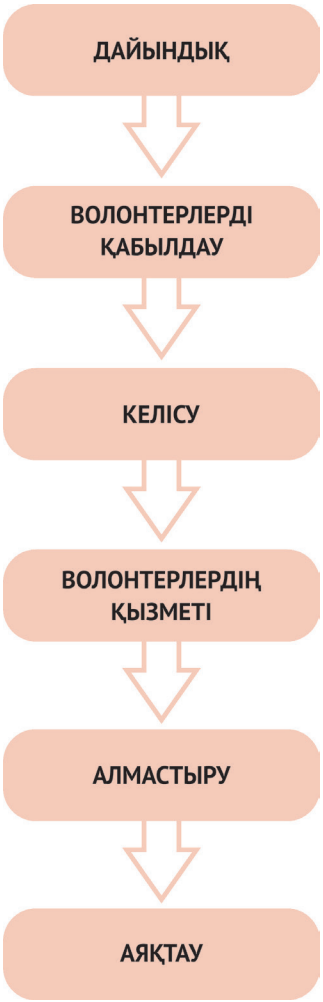

ҚАНДАЙ ВОЛОНТЕРЛЕР ҚАЖЕТ?

Дегенмен, волонтерлер жұмысының маңыздылығын мойындай отырып, оларды саналы, ойластырып және ұйым қызметінің жоспарлары аясында тарту қажет екенін түсіну маңызды. Егер ұйым волонтердің не үшін қажет екенін ғана емес, сонымен бірге волонтерге ол не үшін қажет екенін анық түсінсе, бұл мүмкін болады.

Егер волонтерлерді ойсыз және қандай да бір жоспардан тыс жұмысқа тартса, қандай мәселелер туындайды?

- «Барлық тілек білдірушілерді» шақыру. Ұйым жастарды осы жағдайда талап етілетін бір жолғы акцияға қатысу үшін емес, өзінің жобалық қызметіне қатысуға шақырады. Шамамен 20 адам келіп, екі апта ішінде олар үшін көптеген қызықты жұмыстар бар. Акция өтті, ал жастар келуді жалғастыруда, бірақ ұйымның жоспарланған жұмыстары жоқ, волонтерлермен жұмыс істеуге жауапты арнайы тағайындалған адам жоқ. Нәтижесі - белгілі бір мерзім ішінде кеңсеге 5-тен 15-ке дейін жігіттер мен қыздар сықылықтап күліп отыру үшін келеді … Олар пайдалы бірдеңе жасауға риза болар еді, бірақ жұмыс жоқ және олар қызметкерлерге кедергі келтіретінін түсінеді. Біраз уақыттан кейін олардың барлығы кетеді, дегенмен 3-4 адамға жұмыстың табылуы сөзсіз. Келесі акцияға олар, бәлкім, келмейді. Не болып қалды? Мұқият ойланбай жасалған, жастарды қандай мақсатта шақырғанын нақтылаусыз, «Біржолата» шақыру.
- Волонтерлерді тек қана техникалық жұмысқа тарту. «Мына қағаздарды алып, ана жерге апар. Мына қағаздарды ана папкаларға сал». Құлшыныс тез жоғалып кетеді, әсіресе, жастарға «осы қағаздарды салу» қаншалықты МАҢЫЗДЫ екенін ешкім түсіндірмесе.
- Волонтерлерді қызметкерлермен тең дәрежеде пайдалану әрекеті – жұмыс уақытын толық жүктеуді талап ететін талаптар, тапсырмалар беру. Волонтерде «неге мен ақылы қызметкерлермен бірдей жұмыс жасай отырып, оны тегін істеймін?» деген сұрақ туындайды.

- Ақырында, барлық жоспарлаған ұйым олардан толық қайтарым алатындай волонтерлерді дайындай отырып, кенеттен волонтерсіз қалады...өйткені олардың барлық құрдастары, бір мезгілде мектепті немесе институтты бітіргендіктен, енді осы ұйымның волонтерлері болып қалу мүмкіндігі жоқ. Енді жаңа буынды жинау және оқыту үшін бір жылға жуық уақыт кетеді.

Волонтерлер ретінде жұмыс істейтін ересектердің немесе қарт адамдардың жағдайы біршама жеңілірек. Көбіне, бұл анық жоспарланған жұмысты орындау үшін тартылған кәсіпқойлар (медиктер, компьютерлер бойынша мамандар, психологтар және т.б.) немесе өздерінің пайдалылығын көретін жерлерге өз қызметтерін ұсынған мақсатты топтың өкілдері. Дегенмен, егер оларды тұрақты штатпен шатастырса немесе олар үшін нақты қызмет жоспары болмаса, олардан да айрылып қалуға болады.

Волонтерлік барлық ниет білдірушілер үшін қолжетімді болуы тиіс, оған қоса, бұған дейін айтылғандай, ұйымның жұмысына мақсатты топ пен мүдделі ортаның волонтерлер ретінде қатысуы халықты ақпараттандыруға және ұйымның жағымды бейнесін қалыптастыруға ықпал етеді. Сондықтан, қатысушылардың барынша кең спектрінің жұмысқа қатысу мүмкіндігін көре білу маңызды.

Дегенмен, ұйымдағы барлық рөл әр қатысушыға жарай бермейді. Біреулер жобаға көп уақыт жұмсай алмайды, біреулер көпшілік алдында сөз сөйлеуді айтпағанның өзінде, назарда болуда өзін сенімсіз сезінеді. Біреу компьютерде тізімдерді қалыптастырып, қатысушылар мен жобаларды онлайн тіркеуді қамтамасыз ете отырып, өзін бақытты сезінеді. Әрине, оқыту барысында волонтерлер аудиториямен жұмыс істеу, келіссөздер жүргізу, мәселелерді шешу және модерациялау дағдыларын дамыта алады, бірақ соған қарамастан, бар дағдыларын және қолайлы қызмет түрлерін ескерген жөн. Сонымен қатар, мүмкіндігі шектеулі немесе жұмыс қабілеті жоқ волонтерлердің өзін-өзі танытуы үшін көптеген нұсқалар бар. Бұл интернетте немесе телефонда жұмыс істеу, үйде шай ішуді ұйымдастыру (көп балалы аналарды қолдау тобы) және сертификаттар толтыру немесе ақпараттық хаттарды/алғыс хаттарды пошта арқылы тарату.

НҰСҚА РЕТІНДЕ: ВОЛОНТЕРДІҢ ПОРТРЕТІН ЖАСАҢЫЗ

Тапсырманы өздері үшін және жоба үшін табысты әрі қолайлы орындауға волонтердің қандай қасиеттері болуы керек екенін елестетіп көріңіз. Келесі параметрлерге бағдарлануға болады:

БІЛІМ, БІЛІК, ДАҒДЫ.

Осы жұмысты орындау үшін қандай арнайы білім, білік және дағды қажет екенін анықтау (бейнередактормен жұмыс істей білу, жатқан науқастарды күту дағдысы, қарт адамдардың психологиясын білу, техникамен жұмыс істеу тәжірибесі, тілді меңгеру және т. б.).

ФИЗИКАЛЫҚ ПАРАМЕТРЛЕР.

Осы тапсырманы орындау үшін физикалық ерекшеліктердің (жақсы сөйлеу, шыдамдылық және күш, волонтерлердің жынысы маңызды ма, бұл тапсырманы мүмкіндігі шектеулі адам орындай ала ма, адамда аллергия жоқ па және т.б.) қажеттілігін бағалау.

Мінездің және жеке тұлғаның психологиялық мақсаты мен ерекшеліктері.

Осы тапсырманы орындау үшін мінездің қандай да бір ерекшеліктерінің маңыздылығын ойлау. Бұл, әсіресе, адамдармен өзара әрекеттесу кезінде маңызды (ол балалармен қарым-қатынас жасай ала ма, ұзақ уақыт қарым-қатынастың үлкен көлеміне шыдай ала ма, қарт адамдарға қатысты шыдамды ма, мүмкіндігі шектеулі адамдармен қарым-қатынас кезінде оған жайлы ма және т. б.).

МАМАНДАНУ.

Кәсіпқой орындауды қажет ететін міндеттің болуын бағалаңыз (реабилитолог-дәрігер, заңгер немесе бухгалтер қажет пе және т.б.).

II КЕЗЕҢ. ВОЛОНТЕРЛЕРДІ ҚАБЫЛДАУ

Қандай волонтерлер қажет екенін анықтап, олардың қай жерде – оқу орындарында, кәсіпорындарда, белгілі бір ұйымдарда/мекемелерде және т.б. орналасқанын және оларды қалай – сөз сөйлеулер, үнпарақтар, сұхбаттар, іс-шаралар арқылы қабылдау керек екенін түсіну маңызды.

Волонтерлерді қабылдаудың бастапқы көздерінің бірі - волонтерлік идеясына қосылатын немесе әлдеқашан тартылған волонтерлермен бірге келетін таныстар, достар болып табылады. Волонтерлер көбінесе мақсатты топтан және олардың жақын ортасынан тартылады. Ауқымды іс-шара өткізілген немесе тар бейінді қызметтерге қажет болған жағдайда, волонтерлер кейде басқа ұйымдардан тартылады. Корпоративтік волонтерлік жағдайында, волонтерлік жобаларды іске асыруда әріптестер ниеттес болады.

Жаңа волонтерлерді тарту үшін тиімді тәсілдердің бірі - үйлестірушілер немесе жұмыс істеп жүрген волонтерлер қатысатын кездесулер болып табылады. Іс-шараларды өткізу де волонтерлерді қабылдау үшін тамаша орын, өйткені жаңадан келушілер үшін визуалды көрініс көрсетеді.

Өз қызметін жарнамалауды және волонтерлердің қабылдануына шақыруды БАҚ және әлеуметтік желілер арқылы өткізуге болады. Бірақ жарнамаға әсер ету үшін, ұйым туралы ақпарат үнемі жаңартылып, ұйым тарихының болуы маңызды. Радиода немесе теледидарда волонтерлердің игі істері туралы бағдарлама жүргізуге, әлеуметтік желілерде волонтерлердің жеке оқиғаларын жариялауға, газеттерде немесе блогтарда – ақпараттық немесе көңіл көтеретін сипаттағы мақалаларды жариялауға болады.

2018 жылы **Qazvolunteer.kz** сайты іске қосылды, ол Қазақстандағы волонтерлер қызметі туралы ақпаратты біріктіреді, қызықты волонтерлік жобаларды жариялайды және волонтерлерге ұйымдарды және ұйымдарға волонтерлерді табуға мүмкіндік береді.

2019 жыл ішінде платформада шамамен 16 000 пайдаланушы, 1 000 ұйым және 400 жоба тіркелді.

Волонтерлерді қабылдау барысында, волонтерлер қатарына қосылғысы келетін адамдар үшін байланыс деректерін және не істеу керектігі – қайда бару керек, өзімен бірге не алу керек және кімге жолығу керек туралы нақты ақпарат қалдыру маңызды.

Әлеуетті волонтерлер ұйымға немесе іс-шараға келген кезде, оларды қарсы алған жөн. Волонтердің болжамын барынша іске асыра отырып, одан қайтарымның болуына кепілдік беру үшін - қабылдау кезінде үміткерге шағын сауалнама ұсыну қажет. Бұл сауалнама талап етілетін дағдыларды көруге және волонтерлерге қолайлы жұмыс түрін таңдауға мүмкіндік бере отырып, үміткерді бағалауды емес, оған өзін-өзі бағалауды ұсынады.

Сауалнаманың үлгісі - 1-қосымшада.

III КЕЗЕҢ. КЕЛІСІМ ЖАСАУ

Болжалды, бар дағдыларды және ұсынылатын сабақтарды айқындау, волонтердің сауалнамасын талқылау үшін, әлеуетті волонтермен алғашқы кездесу екі тараптан ақпаратпен алмасуды қамтамасыз етуі тиіс. Сол кездесу кезінде, ұйымның ережелері, оның құндылықтары, этикалық қағидалары туралы баяндап, ұжыммен таныстыру керек.

ҮЕҰ арасында волонтерлермен шарттар немесе келісімдер жасау аса қажет емес, дегенмен, бұл тәжірибені ұстанатын ұйымдар оның тиімділігіне көз жеткізді.

Волонтермен жасалған келісімге ұйымның оған қатысты оның міндеттері мен міндеттемелері, оның ішінде қажетті материалдармен қамтамасыз ету немесе шығындарды өтеу (мысалы, көлік) кіреді. Волонтерлер ұйымға бөле алатын сағат саны, апта күндері нақты жазылады. Тәртіпке және қауіпсіздік техникасына, сондай-ақ оқыту мен сапарларға, техника мен байланыс құралдарын пайдалануға, мансаптық өсуге қойылатын талаптар, егер бұл көзделген болса (жауапкершілікті арттыру, белгілі бір мерзім өткеннен кейін ұйымның штатына көшу) санамаланады. Мұндай келісім қаржылық міндеттемелерді көтермейді, оларды «өзара түсіністік туралы меморандум» деп атауға болады, бірақ бұл өзара түсіністік жұмысты өте тиімді және қақтығыстар мен өзара наразылықтардан босатады.

Келісімде волонтерлердің де, ұйымдардың да құқықтары мен жауапкершілігін ескеруге болады.

Волонтердің құқықтарын ұйымның жауапкершілігі ретінде, ал ұйымның құқығын - волонтердің жауапкершілігі ретінде қарастыруға болады.

ВОЛОНТЕРДІҢ КЕЛЕСІ ҚҰҚЫҚТАРЫ БАР:	ВОЛОНТЕР КЕЛЕСІ ЖАУАПКЕРШІЛІККЕ ЖАУАП БЕРЕДІ:
• оған әріптесім ретінде қарау • қолайлы тағайындау алу • ұйым туралы мүмкіндігінше көбірек білу • жалпы жиналыстарға және жоспарлау үдірісіне қатысу • болып жатқан оқиғадан хабардар болу • жұмыс бойынша оқу курсынан өту • жұмыс барысында оқуды жалғастыру • орындалатын жұмыс сапасына тұрақты баға алу • басқарылатын және қамқорлықта болу • мәртебеде көтерілу және түрлі тәжірибе алу • тыңдалатын болу • қажет болған жағдайда тапсырманы орындау кезінде шығындарды қаржыландыруды алу	• ұйымның құндылықтары мен мақсаттарын бөлу • қызметтер ұсынысында шынайы болуы тиіс • ұйымның қадір-қасиетін және оның қоғаммен байланысын қолдау • қажет болған жағдайда көмек сұрауға жүгіну • тапсырманы орындаудағы мәселелер туралы хабарлау • басқа волонтерлермен қарым-қатынас жасау және жаңадан келгендерді қолдау • тапсырмаларды сапалы және жауапты орындау • волонтерлердің жетекшісі жасайтын нұсқаулар мен шешімдер қабылдау • ақы төленетін қызметкердің қызметін түсіну, олармен жақсы жұмыс қарым-қатынасын жасау, волонтердің өзіннің жұмысын сипаттау шеңберінен шықпау ***Келісімнің мысалы - 2-қосымшада.***

IV КЕЗЕҢ. ВОЛОНТЕРЛЕРДІҢ ҚЫЗМЕТІ

1 Үйлестірушіні анықтау.

Жоспарлау кезеңінде волонтерлермен жұмыс істеуге жауапты үйлестірушіні анықтау қажет. Үйлестіруші өз бетінше жұмысқа қабылдай алады, сондай-ақ қызметкерлерді немесе тәжірибелері бар волонтерлерді тарта алады. Үйлестіруші өздеріне арналған тапсырмаларды ойластырып, тұжырымдайды, волонтерлерді қарсы алады , оларды хабардар етеді, оқытуды ұйымдастырады, волонтерлерге жұмыс істеуге жағдай жасайды, тапсырмалардың дұрыс орындалуын қадағалайды, волонтерлермен бірге нәтижелерді бағалауды жүргізеді және волонтерлерді көтермелейді.

Үйлестірушілерге волонтерлермен жұмыс бойынша тиісті дайындықтан өту, жаңадан келген азаматтарды қарсы алу үшін қажетті құжаттарды (сауалнамалар, келісімдер, ұйым туралы буклеттер) жинау және сынақтан өткізу , сондай-ақ ұйымның барлық қызметкерлерін тарту ұсынылады.

2 Волонтерлерді оқыту.

Волонтерлерді оқыту олардың ұйымға келген сәтінен басталады. Оқытуды ұйымдастыруға өзі оқыта алатын немесе мамандарды тарта алатын бекітілген үйлестіруші жауап береді.

Ұйымға тартылу сатысына байланысты оқыту нұсқалары әртүрлі болуы мүмкін - тренингтер, тәлімгерлік, әдебиеттерді зерттеу, онлайн курстар:

БАҒДАРЛЫ

- ұйыммен, қызметкерлермен, басқа волонтерлермен танысу,
- командада жұмыс,
- рөлдер мен тапсырмаларды бөлу

ТАҚЫРЫПТЫҚ

- техникалық дағдылар: ұйымдастыру техникасын пайдалану, түрлі топтармен жұмыс істеу әдістемесі;
- «жұмсақ» дағдылар: коммуникация, келіссөздер, көшбасшылық және т. б..

ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ

- «күйіп кетудің» алдын алу,
- дағдарыспен жұмыс істеу,
- даулы жағдайларды шешу

3 Жауапкершілікті бөлу.

іс-шаралар, жобалар немесе ұйымның күнделікті қызметі болсын сауатты бөлу маңызды. Бағдарлы оқыту мен келісімнен басқа, волонтерлерге олардың рөліне енуге көмектесетін тәлімгер ретінде ұйымның басқа да мүшелерін немесе тәжірибелі волонтерлерді тартыңыз.

Міндеттерді бөлу кезінде мерзімдерді белгілеу және орындалу мониторингін жүргізу маңызды. Мүмкін, алдымен волонтерлерді алдағы уақытта нәтижеге бағыттау үшін іс-әрекеттер бойынша нақты нұсқау беру керек, бірақ мерзімдерді ескере отырып, іске асыру әдістерін өз бетінше таңдауға мүмкіндік беру керек.

Қандай да бір кезеңдерде волонтерлер бастамашылық танытып, идеялар ұсына алады. Егер бұл ұйымның миссиясына сәйкес келсе, онда оларды қолдау және оларға іс-қимыл жоспарын алдын ала зерделеп, идеяны іске асыру мүмкіндігін беру маңызды.

4 Волонтерлердің қызметін қамтамасыз ету .

Волонтердің жұмысы төленбейтіндігіне қарамастан, волонтерге өз қаражатын волонтерлік қызметке жұмсауға тура келетін жағдайды болдырмау қажет.

Волонтердің жұмысын қамтамасыз ету үшін қажетті ресурстарды алдын ала жоспарлау қажет:

- Кеңсе тауарлары, жабдықтар, басқа да қажетті материалдар;
- Көлік (егер волонтерге жобаны жүзеге асыру орынына әдетте жұмысқа және оқуға қарағанда жету одан әрі ұзағырақ болса);
- Тамақтану, егер волонтер күні бойы жұмыс істейтін болса (бутербродпен ыстық шай).

5 Мониторинг жүргізу.

Үйлестіруші волонтерлердің жұмысын қадағалайды, волонтерлердің қызметі бойынша кері байланыс алу үшін жиналыстар өткізеді. Осылайша, ұйым міндеттердің жауапты орындалуын қамтамасыз ете алады, ал волонтерлер қажет болса, қолдау мен қосымша ақпарат ала алады .

Мониторинг волонтерлерді уақытында мақтауға немесе қателерді талдауға, іс-әрекет жоспарын түзетуге мүмкіндік береді. Кері байланыс конструктивті болуы тиіс. Нашар немесе дұрыс емес жасалғанын түсіндірудің орнына - басқаша қалай істеу керектігін түсіндіру, болашаққа нақты ұсыныстар беру.

Сондай-ақ волонтерлерді конструктивті, уақтылы, нақты жағдайда және белгілі бір тұлға мақтау қажет.

МАҚТАУ ЕРЕЖЕЛЕРІ:

- Уақытылылық. Жақсы іс жасалды - бірден мақтады.
- Адалдық.
- Жариялылық.
- Адамдардың жұмысына емес, олардың өздеріне бағытталған.
- Саналылық: Дағдылар мен құзыреттіліктің өсуіне қарай әр жаңа жетістік үшін мақтау керек.

Тәжіриебелі волонтерді папкаларға дұрыс салынған қағаздар үшін мақтау – ересек ұлына бәтенкесінің бауын керемет байладың деп айтқанмен тең. Ал, тәжірибелі волонтерде барлығы тияқнақты және уақытылы жасалатындығына сенімді болу сізге қаншалықты ұнайтынын айту - бұл шын мәнінде ынталандыратын мақтау.

6 Волонтерлердің нәтижелерін бағалау және еңбегін мойындау.

Нәтижелерді бағалауды жиналыс кезінде немесе әр волонтермен жеке жүргізуге болады. Волонтерлерге өз табыстарын сезінуге және тануға көмектесіңіз. Бұл олардың сенімін нығайтады және волонтерлік қызметтегі жауапкершілікті арттыруға ынталандырады. Тапсырманы іске асыру қорытындысы бойынша волонтерлерді ынталандыру маңызды, себебі олар төлем алмайды. Практикада материалдық емес ынталандырудың әртүрлі нұсқалары бар: ұйымнан немесе мемлекеттік органдардан ресми алғыс, жобаның циклын/кезеңін іске асыру аяқталғаннан кейін ұйымдастырушылар үшін мерекелік қабылдауға шақыру, имидждік өнімдер (киім заттары, сөмкелер, қаламдар, папкалар және т.б .).

ВОЛОНТЕРЛЕРДІҢ АЙТАУЫ БОЙЫНША:

Біз не ұтамыз?

- құрдастарымен қарым-қатынас жасау мүмкіндігі;
- командаға керек екенінді сезіну;
- өзіннің маңыздылығын мен қажеттілігінді сезіну;
- кеңсе техникасымен жұмыс істеу дағдыларына тегін оқу мүмкіндігі;
- командада жоспарлау, өзара іс-қимыл, жұмыс дағдыларын дамыту;
- құрдастарының құрметі, өзін ересек, қалыптасқан адам ретінде сезіну;
- тренингтерге және семинарларға қатысу мүмкіндігі;
- тіпті шет елге сапар шегу мүмкіндігі;
- болашақта жұмыс алу мүмкіндігі;
- болашақ жұмыс үшін маңызды байланыстар;

Сыйақының ерекше нұсқаларынан қоғамдық тәртіп бойынша (егер ЖОО рұқсат етсе) практиканы есептеуге, ресми ұсыным хатты және т. б. ресімдеуге болады. Осындай шарттарды жобаны іске асыруға волонтердің қатысуы туралы екі жақты келісімге (және мүмкіндігінше) енгізуге болады.

ҮЕҰ кейде волонтерлердің жұмысы - бұл тең құнды алмасу екенін түсінбейді және волонтерлер оларды тартқан ұйымнан кем түспей ұтады.

Болашақ мансабының маңыздылығын түсінетін жас адамға практикалық менеджмент дағдыларына үйрету қандай сомаға болатынын ойлаған жөн. Ол сол дағдыларды іс жүзінде, жайлы атмосферада және жасалып жатқан жұмыстың маңыздылығын сезінуде дамытады.

V КЕЗЕҢ. ҰСТАП ҚАЛУ ЖӘНЕ АЛМАСТЫРУ

Волонтерлердіді ұйымда ұстап қалу - үйлестірушінің және барлық ұйымның негізгі міндеттерінің бірі. Волонтерлермен үнемі байланыста болу, олардан кері байланыс алу, күтуді бейімдеу маңызды.

Волонтерлерді ұстап қалу үшін ұйым не істей алады:

- Өсу, жауапкершілікті арттыру, бастаманы көтермелеу мүмкіндіктерін жасау.
- Жалпы жоспарлауға тарту.
- Волонтерлер жұмысына деген уәждеменің өзгеру динамикасын ескеру.
- Құзырет шегінде дербес шешім қабылдау құқығын беру.
- Басқа іс-шараларға қатысуға тарту.
- Ішкі мерекелерді, үздік волонтерге арналған конкурстарды ұйымдастыру (волонтерлерге номинациялар беру).
- Мансаптық баспалдақпен көтермелеу - жаңа волонтерлерді үйрету, тәлімгер болу.

Әрине, барлық волонтерлердің қалғысы келмейді және қала бермейді. Сондықтан, волонтерлердің келер буынын қазіргі жастар кетер алдында ойластырған жөн. Тәжірибелі волонтерлерден сабақ алу мүмкіндігімен жаңа волонтерлерді алдын-ала тарту - осылайша, ұйым волонтерлерді ауыстыруды қамтамасыз етеді. Оқушылармен жұмыс істейтін кейбір ұйымдар сегізінші сынып оқушыларын тартады. Оқыту тоғызыншы сыныпқа ауысқанда, олар өз бетінше жұмыс істей бастайды, ал оныншы сыныпта сегізінші сынып оқушыларын жұмысқа дайындайды. Олар он бірінші сыныпқа ауысқанда және емтиханға дайындалуға байланысты бос уақыттары болмаған уақытта - қазірдің өзінде дайындалған тоғызыншы сынып оқушылары бар. Бұл қағидатты кез келген қызмет саласында және волонтерлердің кез келген жасынан басшылыққа алуға болады.

Күтпеген сәтте волонтерлер тобынсыз қалмау үшін екі нәрсені істуге болады:

- Волонтерлер үшін есіктерді әрдайым ашық ұстау және шақыруды мезгіл-мезгіл қайталау (әрине, олар үшін жұмысты алдын ала жоспарлай отырып). Егер сіз стратегиялық тұрғыдан ойласаңыз және ұзақ мерзімді және маңызды, бірақ шұғыл міндеттер болмаса, мұны жасауға болады. Жаңа волонтер келді – оқытып шұғыл емес тапсырма берілді.
- Тәлімгерлік мәдениетін құру – жаңа волонтерлер анағұрлым тәжірибелілерден білім алады, бұл ұйымның тұрақты қызметкерлерін оқытуды жүргізу қажеттілігінен босатады. Мұндай оқыту моделі каскадты деп аталады және қайталанатын циклмен жобаларда өзін жақсы көрсете білді: жобада бір уақытта түрлі тәжірибесі бар волонтерлер жұмыс істейді: шеберлер, тәлімгерлер, тағылымдамадан өтушілер (атауын ойлап табуға болады. және мысалы, жоба циклдерінің санына қарай бекітуге болады)

VI КЕЗЕҢ. АЯҚТАУ.

Коммерциялық емес менеджменттің негізін қалаушылардың бірі Питер Драккер былай деп жазды: «Волонтерді жақсы әуесқойдан оқытылған, кәсіби, төленбеген штат мүшесіне біртіндеп айналдыру үшінші сектордың ең маңызды жетістіктерінің бірі болуы тиіс». Волонтерлер қозғалысының дамуы, оқытылған волонтерлерді оқыту белсенді азаматтық, әлеуметтік жауапкершілік және жалпы құндылықтарға деген жаңа көзқарасты қалыптастырады. Әлемнің көптеген елдерінде университеттер мен колледждердің студенттері міндетті түрде волонтерлер болып белгілі бір сағат санын жұмыс істеуі керектігі кездейсоқ емес - қоғам қызметі олардың құндылығын және болашақта кәсіби маман ретінде арттырады. Волонтерлер осы ұйымда ақы төленетін қызметкер мәртебесіне ауыса алады. Басқа ұйымға кетіп немесе волонтерлік қозғалыстың дербес көшбасшылары бола алады. Ұйымның серіктестері немесе ұйым қызметінің демеушілері бола алады.

Волонтерлер – ұйым үшін ең маңызды ресурс. Сонымен қатар волонтерлерді тарту азаматтық қоғамды дамытуға, азаматтық бастаманы қалыптастыруға, азаматтарды шешім қабылдау үдірісіне тартуға көмектеседі. Оларды тарту мен дамытуға стратегиялық көзқарас тұтастай алғанда барлық қоғамға әсер етеді .

ВОЛОНТЕРЛІКТІ АҚПАРАТТЫҚ ІЛГЕРІЛЕТУ

АҚПАРАТТАНДЫРУ КӨЗДЕРІ

Волонтерлік қызметті ілгерілету әртүрлі арналар бойынша жүзеге асырылуы мүмкін. Алдымен, тек қана арналарды емес, сонымен бірге ақпараттандыру мақсаттарын, мақсатты тобын/ аудиториясын, ақпараттандыру жиілігін, ақпараттық себептерді анықтау қажет.

Мақсатты топты анықтау - ақпараттандыру қандай мақсатта жүргізілетініне байланысты:

- волонтерлікті ілгерілету,
- өңірде волонтерлікті білу,
- волонтерлерді белгілі бір қызметке тарту,
- волонтерлер жұмысының нәтижелерін/ жетістіктерін көрсету,
- белгілі әлеуметтік мәселені өзектендіру,
- …

Әр мақсат әртүрлі аудиторияға бағытталған - мемлекеттік органдардан бастап халықтың нақты топтарына дейін. Аудиторияның деректері белгілі бір арналар бойынша ақпарат алады, олар туралы қысқаша сауалнамалардан білуге болады:

- теледидар,
- радио,
- баспа БАҚ,
- ақпараттық материалдар (буклеттер, үнпарақтар),
- жаңа БАҚ: әлеуметтік желілер, электрондық пошта, Instagram, Twitter, өңірлік пабликтер,
- «сарафан радиосы» (жеке байланыстары).

Мысалы, өңірде волонтерлікті халық арасында тануы үшін ақпараттандыруды теледидар, радио (атап айтқанда, көлікте тыңдайтын бағдарламалар арқылы), өңірлік пабликтер арқылы өткізуге болады. Волонтерлерді балаларға арналған мерекелерді өткізуге тарту үшін ақпараттандыру, мысалы, оқу орындарында нақты қадамдар, волонтерліктің пайдасы және байланыс деректері көрсетілген үнпарақтар/буклеттер таратумен кездесулер өткізу арқылы жүргізіледі.

Жария БАҚ-тармен жұмыс істеуде ақпараттық себеп (ақпараттық себеп) - тек журналистердің ғана емес, сонымен қатар олардың аудиторияларының назарын аудару оңай болатын себеп. Мысалы:

- мерекелер, конкурстар, фестивальдар, рәсімдер,
- марафондар, науқандар: Халықаралық Волонтер Күні, Көктемгі Жақсылық Аптасы,
- баспасөз конференциясы, баспасөз ланчтары,
- объектілерге бару,
- ашық есіктер күндері,
- экскурсиялар, баспасөз турлары,
- шеберлік сыныптары/презентациялар, конференциялар, дөңгелек үстелдер,
- туризм, спорттық жарыстар,
- көрмелер.

БАҚ-пен жүйелі жұмыс үшін стратегия мен медиа-жоспар әзірлеу қажет.

БАҚ-пен жұмыс стратегиясын іске асыру кезіндегі негізгі қадамдар:

1. Әртүрлі жаңалықтар ұйымдары, олардың редакторлары мен жетекші журналистері бойынша атаулар тізімін және байланыс ақпаратын дайындау.
2. Ең алдымен кіммен байланыс орнату керектігін нақтылау және т.б.
3. БАҚ-тың журналистерімен және редакторларымен қарым-қатынас орнату. Сізді көбірек ұнатқан сайын, сіздің жоба туралы ақпарат жиі болады.
4. Әр агенттік пен аудитория үшін қандай жаңалықтар лайықты болатынын анықтау.
5. Сіздің тақырыпқа қатысты мәселелер бойынша жаңалықтар мен қоғамдық пікірлерді қадағалау. Мәселенің түрлі БАҚ-тағы жариялану динамикасын түсіну үшін газеттерден, онлайн порталдардан кесінділерді сақтау.
6. Жобаны немесе волонтерлікті бірінші орынға шығара алатын, жақындап келе жатқан оқиғаларды қадағалау.

Журналистер арасында іс-шараларға қатысып, оқиғаларды тегін жариялайтын волонтерлерді айтарлықтай жиі табуға болады. Радиостанциямен тұрақты бағдарлама туралы немесе жергілікті телеарнамен волонтерлік істер жөніндегі телешоу туралы келісімге келуге болады, жергілікті газетте айдар жүргізуге болады. Интернеттің пайда болуымен ақпарат қолжетімді болғанына қарамастан, дәстүрлі БАҚ халықтың белгілі бір топтары арасында танымал болып келеді және мұны БАҚ-пен жұмыс істеу стратегиясында ескеру қажет.

ЖАҢА БАҚ

Жаңа БАҚ - бұл аудиториямен бірден және тікелей өзара әрекеттесуге мүмкіндік беретін, интернетте орналастырылған барлық ақпарат құралдары. Ең танымал жаңа БАҚ - бұл әлеуметтік желілер, бірақ газеттер де, радио мен теледидар да онлайн түрде шықты.

Жаңа БАҚ-тармен жұмыс үнемі, 24/7 жүргізіліп тұратындылығымен ерекшеленеді және ол қарым-қатынасқа негізделген. Аудиторияны, мәтінді тұжырымдауды ескеру маңызды.

Instagram, Facebook, Vkontakte, Odnoklassniki әлеуметтік желілерінде рәсімдеуге көңіл бөлу маңызды, себебі визуалды контенттің маңызы бар.

Twitter-де – сөздердің маңызы бар, бұған қоса таңбалардың саны шектеулі.

Пабликтерде – жергілікті әлеуметтік форумдарда - жергілікті контекстке байланысты ақпарат беру қажет.

Youtube – бейнересурс, онда бейнероликтерді орналастырып қана қоймай, сонымен қоса өз бейне арнасын жасауға болады.

Жаңа БАҚ әркімге контентті, қоғамдық пікірді тегін қалыптастыруға және жаңа брендтер құруға тамаша мүмкіндік береді. Қарапайым тұрғындар оқиғаның қаһармандары бола алады. Көршінің қалай волонтер болғаны, оның өзі үшін және басқалар үшін уақытын қалай пайдалы өткізетіні туралы барлық әлеуметтік желілерде айтуға болады. Адамдарға өзі және жақын адамдары туралы білу қызықты. Волонтерлердің жеке тарихы арқылы волонтерліктің бренді әр адамның құндылығы ретінде қалыптасады. Волонтерлер өз оқиғаларын әлеуметтік желілердегі жеке парақшаларында немесе арнайы құрылған парақшада немесе арнада жариялай алады, әртүрлі аудиториялармен посттармен бөлісе алады. Сондай-ақ, әлеуметтік желілерде танымал тұлғаларды - көптеген жазылушылары («оқырмандары») бар блогерлерді тартуға, волонтерлік істер марафондарын (Жақсылық апталығы, «Мен сияқты бол!») және т.б. өткізуге болады.

ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДЕ ВИЗУАЛДЫ КОНТЕНТ, ЯҒНИ КЕЛЕСІЛЕР МАҢЫЗДЫ:

- Фотосурет
- Бейне
- Ақпараттық графика
- Слайдшоу
- Мемдар (карикатура)

СУРЕТ ҚЫЗЫҚТЫ БОЛАДЫ, ЕГЕР:

1. Эмоциялар, қызығушылық тудырады, тыныштандырады және т.б.
2. Сіздің аудиторияңызға жақын немесе қымбат нәрсені білдіреді!
3. Материалда сапалы өлшемі, ажыратымдылығы, түс гаммасы, орналасуы және саны бар.

САПАЛЫ ВИЗУАЛДЫ МАТЕРИАЛ ЖАСАУ ҮШІН КЕЛЕСІЛЕР ҚАЖЕТ:

- Композицияны сақтау - үшінші ереже,
- Акцентті жеңілдету және қою,
- Көрерменнің көзқарасын бағыттау,
- Түс сұлбаларымен жұмыс істеу.

Бейнелерді орналастыру (Instagram, Youtube) мүмкіндігі бар жерде, тұрғындар арасында ақпаратты тарата отырып, волонтерлік бойынша көшедегі сауалнамаларды көрсетуге, іс-шаралардан қызықты тікелей эфирлер немесе пайдалы кеңестермен эфирлер жүргізуге, сұрақтарға жауап беруге болады.

Әдеттегі мәтіндік жазбаларға қарағанда бейнесі бар мақалаларға сілтемелермен 3 есе жиі бөліседі.

ХАБАРЛАМАЛАРДЫ ТҰЖЫРЫМДАУ

Дәстүрлі немесе жаңа БАҚ-та жариялауға арналған кез келген хабарлама – нақты фактілерді (темекі шегудің зияны туралы әңгімелейтін темекі шегуші - күмәнді) білдіруге, аудиториямен эмоционалдық байланыс орнатуға көмектесетін сезімдерді пайдалануға және «үш» ережесіне сәйкес логикаға ұмтылуы тиіс:

1. Кіріспе (біз кімбіз және неге біз; «біз» аудиторияның жеке тәжірибесімен қалай байланысады);

2. Негіз (біз не айтқымыз келеді);

3. Тұжырымдар/ қорытындылар (біз тыңдаушыларымыз не істегенін қалаймыз).

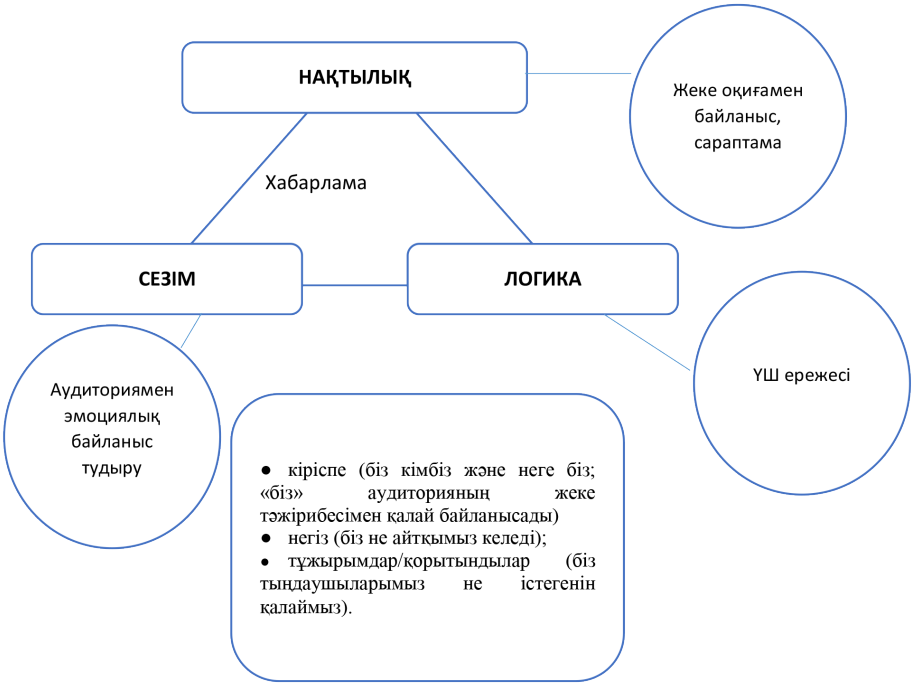

Үш ережесі көптеген ертегілерде (үш тілек, Күлбикешке арналған үш жаңғақ), әртүрлі пікірлер мен тіршілік салаларында (биліктің үш тармағы, «стартқа – назар аударыңыз – марш») пайдаланылады, сондықтан дәлелдер/мысалдар, қағидаттар санын – үшеуден асырмай сақтау маңызды.

Әр аудиторияға назар аударатын және қойылған мақсатқа қол жеткізетін хабарламаларды қалыптастыру маңызды. Хабарламаның форматы Twitter-дегі 280 белгіден бастап газеттегі мақалаға немесе теледидардағы бағдарламаға дейін болуы мүмкін. Ақпаратты жеке түсінік пен болжамды барынша азайта отырып жеткізу маңызды.

Мысалы, БАҚ-пен жұмыс барысында баспасөз хабарламасы жасалады. Баспасөз релизіне арналған негізгі ереже – «ақпараттың маңыздылық пирамидасы» – яғни, ақпараттың баспасөз релизінің қандай көлемі жарияланатынына қарамастан, оқырмандар ең маңыздысы туралы ақпарат ала алатындай етіп орналасуы.

- Тақырыпат
- Лид (ең маңызды ақпараты бар бірінші абзац)
- Негізгі мәтін (тезистер, дәйексөз)
- Жоба туралы анықтама (қысқаша сипаттамасы)
- Байланыс ақпараты

Мультимедиалық контенті бар баспасөз релиздері тек мәтіні бар релиздермен салыстырғанда 77%-ға көп репост алады.

Жаңа БАҚ-тарға келетін болсақ, негізгі хабарлама пост немесе бейне түрінде тұжырымдалады. Интернет-ресурсқа байланысты пост қысқа немесе ұзақ болуы мүмкін. Жазылушыларға қайтып келуге қызықты болуы үшін, түрлі контенті бар: пайдалы, ақпараттық, ойын-сауық посттарды араластыру және танымал хештегтерді пайдалану қажет (5-7-ден артық емес). Адамдар әлеуметтік желілерге келесілер үшін кіретінін есте сақтау маңызды:

- Әсер
- Рухтанушылық
- Уәждеме
- Сезу
- Ойын-сауық

Әлеуметтік желілерді жүргізу үшін әртүрлі құралдарды пайдалануға болады– посттарды уақыт бойынша орналастыру үшін, статистиканы қадағалау үшін, қажет болған жағдайда таргеттелген жарнаманы (халықтың белгілі бір тобына бағытталған жарнаманы) сатып алуға болады.

Сонымен қоса, халықты ақпараттандыруда мессенджерлер – WhatsApp (көп таралған) және Telegram-ді пайдалануға болады. Telegram мессенджерінде арна құру функциясы бар, онда пікір жазу функциясын қоспағанда, сілтемелермен бөлісуге, хабарламалар жазуға, қысқаша сауалнамалар жасауға болады. Whatsapp функциялары шектеулі, бірақ белсенді пайдаланушылар топтарында жылдам жіберілімдер жасауға мүмкіндік береді .

Жалпы, волонтерлік қызмет туралы ақпараттандыру тұрақты болуы тиіс. Қандай ақпаратты, қашан, не туралы және қайда - дәстүрлі БАҚ-та да, жаңа БАҚ-та да жариялауға болатыны жөнінде бірлескен медиа-жоспар жасап, оған волонтерлерді тартуға болады.

ВОЛОНТЕРЛІКТІ ҚОЛДАУ СТАНДАРТЫ

Волонтерлікті қолдау стандарты - бұл волонтерлік қызметті дамытуға жәрдемдесу моделі, оны тәжірибелік нұсқама ретінде пайдалануға болады. Ресей Федерациясында бұл Стандарт 2018 жылы «Жаңа жобаларды ілгерілету бойынша стратегиялық бастамалар агенттігі» автономды коммерциялық емес ұйымының алаңында, РФ-дағы волонтерлік қозғалысты дамыту жөніндегі іс-шаралар жоспарының 14-тармағын орындау үшін Ресей Федерациясының барлық федералдық округтерінде еріктілік саласындағы 200-ден астам сарапшылардың қатысуымен әзірленді .

Стандартқа 9 қадам кіреді және келесі блоктар бойынша мемлекеттік қолдау іс- шаралар топтарын қамтиды:

- ұйымдық-құқықтық қамтамасыз ету
- ақпараттық-әдіснамалық қолдау
- инфрақұрылым
- еріктілерді ынталандыру шаралары
- қаржылық қолдау

Қазіргі уақытта Қазақстанда бірыңғай Стандарт болмаса да, 2016 жылы Қазақстанда Волонтерлік қызмет туралы заң қабылданды және 2020 жыл Волонтер жылы болып жарияланды, оның аясында жалпы Іс-шаралар жоспары әзірленді. Аталған Жоспар волонтерлік қызметті дамыту жөніндегі өңірлік іс-шаралар жоспарын әзірлеуді көздейді. Жоспарды әзірлеуде барлық ведомстволарды, ҮЕҰ-ды, сарапшыларды тарту маңызды. Жоспарлардың іске асырылуын қадағалау, түзетулер енгізу және оң нәтижелер мен сәттілік оқиғаларын міндетті түрде көрсетіп отыру қажет.

II БӨЛІМ.
ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТТІ BIRGEMIZ SABAQTASTYQ БАСЫМ БАҒЫТЫ БОЙЫНША ДАМЫТУ

SABAQTASTYQ
birgemiz

BIRGEMIZ SABAQTASTYQ МАҚСАТЫ МЕН БАҒЫТТАРЫ

«BIRGEMIZ SABAQTASTYQ» басым бағытының МАҚСАТЫ: тұлғаның қалыптасуы мен дамуы, салауатты дағдылар мен өмірлік мақсаттарды қалыптастыру процесінде қолдауды қажет ететін балалар мен жастарға тәлімгерлер ретінде волонтерлерді тарту тәжірибесін енгізу.

«BIRGEMIZ SABAQTASTYQ» басым бағытының нысаналы тобына балалар үйлеріндегі балалар, халықты әлеуметтік қорғау жүйесінің әлеуметтік қызмет көрсету орталықтарындағы, сондай-ақ қиын өмірлік жағдайға тап болған балалар мен жастар кіреді. Бұл балалар мемлекет қамқорлығында, олардың тамақтану, киім-кешек , білім алу қажеттілігі қамтамасыз етіледі, бірақ отбасыдан айырмашылығы, бұл қолдау жеке тұлғаны дамытуға бағытталған қолдау емес.

Нәтижесінде жауапкершілік, оқу және білім алу міндеттілігі қалыптаспайды,әлдебір ортаға тиістілік сезімі, перспективаны көру және дамуға мотивация жоқ. Қарым-қатынасқа, қауіпсіздікке, қорғауға, қолдауға деген салауатты қажеттілікті қанағаттандыруға тырыса отырып, жасөспірімдер оны қанағаттандырудың дұрыс құралдарын әрдайым таба алмайды, жайсыз топтармен жүреді, заңсыз әрекеттерге араласады, өзін-өзі тану және өмірде жетістікке жету мүмкіндіктерін ала алмайды.

Дәл осындай жағдайларда волонтер-тәлімгерлерді тарту жеке сүйемелдеу мен қолдауға, қарым-қатынас дағдыларын қосымша дамытуға, салмақты шешімдер қабылдауға, жоспарлау мен өзара іс-қимылды қамтамасыз етуге көмектеседі. Тәлімгер-волонтерлер өздерінің қамқорлығындағы адамдарға үлгі болып, психологиялық көмек көрсетеді, мәселелерді қауіпсіз және сындарлы шешуге көмектеседі, қажетті ақпаратты ұсынады және қызығушылық танытқан ересектермен қарым-қатынас жасауда тәжірибе береді. Көбінесе сенімді ересек адам - ауыр күйзелістерден зардап шеккен жасөспірім үшін басты сүйеніш. Өмірлік қиын жағдайда жүрген балалар үшін жеке тәлімгерлер тек 25 жастан асқан адамдар бола алатындығын ескерген жөн.

Қазіргі уақытта Қазақстанда «Дара» қайырымдылық қорының «Тәлімгерлер» жобасының волонтерлік желісі табысты жұмыс істейді, онда тәлімгер-волонтерлер мұқият іріктеліп, «Тәлімгерлер мектебінде» оқудан өтіп, тәлімгерлер клубында кеңестер мен сүйемелдеу, қолдау алады. «Дара» қайырымдылық қорының жобалар мен бағдарламалар директоры Айнұр Аймурзина “BIRGEMIZ SABAQTASTYQ” бағытының амбассадоры болып табылады. «Тәлімгерлер» жобасының тәжірибесі мен қызметі «BIRGEMIZ SABAQTASTYQ» басым бағытының дамуына негіз бола алады. «Тәлімгерлер» жобасы туралы толық ақпаратты мына http://www.nastavniki.kz/. сайтынан табуға болады

“BIRGEMIZ SABAQTASTYQ” жобасындағы тәлімгерлердің жұмысы келесі бағыттар бойынша жүзеге асырылуы мүмкін:

1. **БАЛАЛАР ҮЙІНДЕГІ ВОЛОНТЕРЛЕР - ТӘЛІМГЕРЛЕР**
2. **МЕКТЕП ИНСПЕКТОРЛАРЫ МЕН КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАНДАР ІСІ ЖӨНІНДЕГІ ИНСПЕКТОРЛАРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ ТҰРҒАН БАЛАЛАРҒА АРНАЛҒАН ВОЛОНТЕРЛЕР-ТӘЛІМГЕРЛЕР**
3. **КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАНДАРДЫ БЕЙІМДЕУ ОРТАЛЫҚТАРЫНДАҒЫ БАЛАЛАРҒА АРНАЛҒАН ВОЛОНТЕРЛЕР - ТӘЛІМГЕРЛЕР**
4. **ӘЛЕУМЕТТІК ҚОРҒАУ ЖҮЙЕСІНІҢ ӘЛЕУМЕТТІК ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ ОРТАЛЫҚТАРЫНДАҒЫ ВОЛОНТЕРЛЕР-ТӘЛІМГЕРЛЕР**

Қысқа мерзімді волонтерлік іс-шараларға қарағанда тәлімгерлік-волонтердің жеке ұзақ мерзімді (кемінде бір жыл) жобасы екенін есте сақтау маңызды. Тәлімгер қамқорлықтағы адамға ұзақ уақыт бойы ілесіп жүреді, кездесулер тұрақты болуы тиіс, жасөспірім өзінің тәлімгерін қашан күту керегін алдын ала біледі. Тұрақтылық пен дәйектілік-бұл тәлімгердің қызметі құрылатын екі негізгі сөз. Бұл тұрақты оң өзгерістер факторларының бірі. Егер жасөспірімнің өмірінде елеулі қиындықтар, отбасындағы тұрақсыз жағдайболса, бұзылу үшін көптеген себептер болса да – белгілі бір күні және белгілі бір уақытта осы жасөспірім маңызды және қызықты адаммен қарым-қатынас жасайтынын түсінуі ертеңгі күнге деген тұрақтылық пен сенімділік сезімін тудырады. Сондықтан тәлімгер болғысы келетін волонтер өз мүмкіндіктерін осы тұрғыдан бағалауы қажет.

БАЛАЛАР ҮЙІНДЕГІ ТӘЛІМГЕРЛІК. Балалар үйінде тұратын балалар жеке назар аударумен қарым-қатынасты қажет етеді. Оларға балалар үйінен тыс өмірмен байланысты дағдылар мен тәжірибені дамыту қажет. Балалар үйінің қабырғасында танысу және қарым-қатынас кезеңінен кейін және «тәлімгер-бала» тандемінде сенімді қарым-қатынас орнатқаннан кейін тәлімгерлер балалардың осы қабырғадан тыс дүниедегіжаңалықтарды ашуына және оларды игеруіне ықпал жасайды. Тәлімгерлік бағдарламасына отбасы мен қоғамдағы әртүрлі рөлдерді қабылдай алатын, 10 жастан асқан балалар қатысады. Тәлімгер қала ішінде қамқорлыққа алынған балалармен серуендейді, қарапайым тұрмыстық және әлеуметтік дағдыларды меңгеруге көмектеседі (сатып алу, ас дайындау), мәдениет және демалыс мекемелеріне барады. Жоғары сынып оқушыларының тәлімгерлері сонымен қатар кәсіптік бағдар беруге көмектеседі, кәсіптік білім беру мекемелеріне барады және т.б. Жеке тәлімгерліктен басқа мекемелерде әртүрлі тақырыптар бойынша тәрбиеленушілердің әртүрлі топтарымен қосымша сабақтар өткізу үшін волонтерлік топтарды тартуға болады.

МЕКТЕП ИНСПЕКТОРЛАРЫ МЕН КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАНДАР ІСІ ЖӨНІНДЕГІ ИНСПЕКТОРЛАРДЫҢ ЕСЕБІНДЕ ТҰРҒАН БАЛАЛАР МЕН ЖАСӨСПІРІМДЕРГЕ АРНАЛҒАН ТӘЛІМГЕРЛІК.

Тәлімгер қамқорлыққа алынушымен бірге тәуекелшіл мінез-құлықтың себептерін талдайды, жасөспірімге қажеттіліктерді қанағаттандырудың қауіпсіз нысандарын табуға көмектеседі, мектеппен және отбасымен өзара іс-қимыл жасайды, қажет болған жағдайда оларды шешуге тиісті органдарды қоса отырып, мәселелер мен жанжалдарды шешуге көмектеседі.

КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАНДАРДЫ БЕЙІМДЕУ ОРТАЛЫҚТАРЫНДАҒЫ ТӘЛІМГЕРЛІК (КБО).Мұнда 3 жастан 18 жасқа дейінгі балалар бар. Балалар үйімен салыстырғанда балаКБО-ға 6 айға дейінгі қысқа мерзімге түседі. Мұның себептері көп – қылмыстық жауапкершілік туындамайтын жаста құқыққа қарсы әрекеттер жасау, қадағалаусыздық және қиын өмірлік жағдайлар. Осындай орталыққа түсу – бала немесе жасөспірім үшін әрі психологиялық жарақат, әрі өміріндегі жағымды өзгерістерге алғашқы қадам. КБО-да тәрбиеленушілерге әлеуметтенуге және оңалту бойынша көмектесуге тырысатын оқытушылар мен психологтар жұмыс істейді, ал қызығушылық танытқан ересек адам, жеке волонтер-тәлімгер жас балаға жаңа бағытын қалыптастыруда баға жетпес көмек көрсете алады.

ӘЛЕУМЕТТІК ҚОРҒАУ ЖҮЙЕСІНІҢ ӘЛЕУМЕТТІК ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ ОРТАЛЫҚТАРЫНДАҒЫ ТӘЛІМГЕРЛІК. Мұнда стационар және жартылай стационар жағдайында денсаулығының мүмкіндігі шектеулі балаларға көмек көрсетіледі. Мұндай мекемелерде тұратын балалар көбінесе қызметкерлермен және осындағы балалардан басқа ешкіммен қарым-қатынас жасай алмайды. Волонтер-тәлімгерлер осы орталықтардағы балаларға әлеуметтенуге, еңбекпен оңалтуға, оқуға көмектесіп, оларға достық қарым-қатынас пен қолдаукөрсете алады.

ТӘЛІМГЕРЛІК САЛАСЫНДАҒЫ ВОЛОНТЕРЛІКТІ ДАМЫТУ БОЙЫНША ҚАДАМДАР

1 ОБЛЫС ЖӘНЕ АУДАН ДЕҢГЕЙІНДЕ ТӘЛІМГЕРЛІК САЛАСЫНДА ВОЛОНТЕРЛІКТІ ДАМЫТУ БОЙЫНША ҚАДАМДАР.

1.1. Бірінші кезекте әдістемелік орталық барлық қатысушы мына ұйымдар үшін «Волонтерлер жылының» презентациясын жасауы керек:

- Облыстық білім басқармасының қорғаншылық, қамқоршылық және интернаттық ұйымдар бөлімі;
- Полиция департаменті (ювеналды полиция, кәмелетке толмағандар істері жөніндегі инспекторлар);
- Балалар үйлері, КБО, мектептер;
- Кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі комиссияның өкілдері;
- Әлеуметтік қорғау жүйесінің әлеуметтік қызмет көрсету орталықтарының өкілдері;
- Өмірлік қиын жағдайдағы балалармен және отбасылармен жұмыс істейтін ҮЕҰ;
- Ірі кәсіпорындар (корпорациялар).

1.2. Облыс деңгейінде мүдделі ұйымдардың өкілдерінен жұмыс тобын құру. Ұйымдардың тізімін жасау:

- тәлімгерлерді қабылдау үшін,
- тәлімгерлерді дайындау және бөлу үшін,
- тәлімгерлерді оқыту үшін (балалардың әртүрлі топтары мен әртүрлі ұйымдарға арналған бағдарламалар үшін).

1.3. Әрбір мүдделі ұйымда тәлімгерлермен жұмыс жөніндегі үйлестірушіні тағайындау.

1.4. Волонтерлер жылын өткізу туралы бұйрыққа тәлімгерлікті дамыту туралы арнайы ақпаратты енгізу.

1.5. Тәлімгер болғысы келетіндерді шақыра отырып, дайындалып жатқан іс-шаралар туралы ақпаратты БАҚта жариялау. Ақпарат тәлімгерліктің ерекшелігін, тәлімгерлердің жасын, жобаға ұзақ және тұрақты қатысу қажеттілігін барынша егжей-тегжейлі көрсетуі тиіс.

1.6. Өңірлік орталықпен ынтымақтастықта оқыту бағдарламасын дайындау және тәлімгерлерді оқытуды жүргізетін жаттықтырушыларды анықтау.

1.7. Жобалық кеңсемен ынтымақтастықта облыстық және аудандық деңгейде «BIRGEMIZ SABAQTASTYQ» жобасын іске асырудың жол картасын әзірлеу. Белгілі бір балаларға тәлімгерлерді бекіту ғана емес, сонымен қатар «тәлімгер – бала» тандемдерін құру алдында болатын қадамдарды да қарастыру маңызды: топтық кездесулер, танысу, топтарда және екеуінде де қарым-қатынас жасау уақыты.

1.8. Мекемеге кіруге рұқсат беру, мекеме қабырғасында қарым-қатынас жасауға мүмкіндік беру, байланыс жүйесін (бақылау қоңыраулары, кері байланыс) қоса алғанда, тәлімгердің баламен бірге мекемеден тыс жерге шығуына рұқсат беру шарттары тұрғысынан тәлімгердің баламен өзара іс-қимыл регламентін егжей-тегжейлі жазу.

1.9. Жобалық офиске есеп беру және бақылау мерзімдерін көрсете отырып, «BIRGEMIZ SABAQTASTYQ» жобасының жол картасының орындалуын бақылау және мониторинг жүйесін әзірлеу (немесе Жобалық кеңседен алу).

2 БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕЛЕРІНДЕ, КБО, ДАҒДАРЫС ОРТАЛЫҚТАРЫНДА ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ҚОРҒАУ ЖҮЙЕСІНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ ОРТАЛЫҚТАРЫНДА ТӘЛІМГЕРЛІКТІ ҰЙЫМДАСТЫРУ БОЙЫНША ҚАДАМДАР

2.1. Бірінші қадам – тәлімгерлікті енгізуді іске асыру мақсатын түсіндіру үшін мекеме басшылығымен және полиция инспекторларымен кездесу.

2.2. Мекеменің қажеттіліктерін және жеке, сондай-ақ волонтерлік топтардың тәлімгерлік жүйесін біртіндеп енгізуді бірлесіп анықтау.

2.3. Мекемелерде балалармен жұмыс істейтін қызметкерлерге волонтерлер-тәлімгерлерді тарту мақсатын, олардың міндеттерін, оларды орындау үшін волонтерлер тартылатын нақты міндеттер шеңберін түсіндіру. Бұл қызметкерлерге тәлімгерлердің рөлін, олардың мүмкіндіктері мен шектеулерін түсінуге, сондай-ақ балаларға тәлімгерлердің рөлін түсіндіруге көмектеседі. Штаттық қызметкерлерге тәлімгерлер оларды алмастырмайтынын, тек көмекке тартылатынын нақтылау қажет. Әйтпесе, қақтығысқа және волонтерлердентез айырылып қалуға әкеп соқтыратын түсініспеушілік пайда болады.

2.4. Мекемеде тәлімгерлермен жұмыс жөніндегі үйлестірушіні тағайындау. Үйлестіруші тәлімгерлер өтетін оқудан өткені және олардың функциялары, мүмкіндіктері мен шектеулері туралы нақты түсінікке ие болғаны жөн. Волонтерлік орталықпен ынтымақтастықта болған жағдайда үйлестірушіні олардың тарапынан ұсыну туралы келісуге болады, ал мекеме тарапынан осы мекемеде волонтерлік қызмет мәселелерін шешу бойынша байланыс жасайтын тұлғаны тағайындауға болады.

2.5. Мекеме мамандарымен бірге тәлімгерлерді бағдарлау үшін қажетті оқу көлемін анықтау. Бағдар бойынша сабақтарға мекеменің тәртібі, тәртіп ережелері, регламенттер мен рәсімдер, балалармен жұмыстың құқықтық аспектілері кіруі тиіс.

2.6. Тәлімгерлермен жұмысты жоспарлау. Топтық сабақ – танысу үшін уақыт пен орынды алдын ала жоспарлау қажет. Топтық сабақтар көп адамға өткізілмейді, топтар 12-18 адамнан (балалар мен тәлімгерлерді қоса алғанда) аспауы тиіс. Сондықтан мекемеге келген тәлімгерлер санына байланысты бірнеше топ үшін жоспар құруға тура келуі мүмкін.

2.7. Тәлімгерлер не істей алады?

- Мекеме ішінде баламен уақыт өткізу – әңгімелесу, ойнау, сабақпен айналысу, оқу, фильмдер көру, қызықты ақпарат іздеу – мұның барлығы жеке-дара сипатта және баланың жеке тұлғасымен анықталуы тиіс. Бірақ, тәлімгер жасаған барлық нәрсе баланы әлеуметтендіруге, оның мекеме қабырғасынан тыс өмірге дайындалуына, басқа адамдарға деген сенімді қалыптастыруға, оң шешімдерге деген мотивацияға бағытталуы тиіс.
- Мекеме қабырғасынан тыс тәлімгер баламен бірге жүре алады, бірлескен сатып алулар жасай алады (қарапайым дағдыларды үйрете отырып), тамақ пісіреді. Тәлімгердің басты міндеті –белгілі бір мінез-құлық ережесін таңбай, жеке басының мінез құлқы арқылы бала үшін рөлдік үлгі болу.
- Топтық сабақтар жағдайында бұл шығармашылықпен айналысу, қосымша дағдыларды дамыту (коммуникация, бизнес-жоспарлау, шешендік өнер және т.б.), жобалар құру (газеттер шығару, тақырыптық акциялар, мысалы экология немесе денсаулықты нығайту және алдын алу бойынша және т.б.).

2.8. Тәлімгерлер не істей алмайды?

- Қымбат сыйлықтар беру;
- Қалта шығындарына ақша беру;
- Барлық өтініштерді қанағаттандыру (соның ішінде ұялы телефон беру, бас тартудан қорықпау);
- Баланы біржолата отбасына алып кетуге уәде беру;
- Баланы шарт ресімдемей және тиісті дайындықсыз балалар үйінен алу.

2.9. Тәлімгерлермен жұмысты жоспарлау кезінде жеке мекемелердеқысқа «планеркалар»мен барлық волонтерлер үшін ай сайынғы жалпы жиналыстарды өткізу уақытын қарастыру қажет. Осы уақытта соңғы жиналыстан бері өткен уақыт кезеңіне шолу, туындаған мәселелерді талқылау, әр түрлі жағдайлар мен жағдайларды талқылау жүргізіледі. Жиналысты мекеменің үйлестірушісі жүргізеді, тәлімгердің баламен қарым-қатынасқа түсуіне қатысы бар қызметкерлердің болғаны дұрыс.

2.10. Тәлімгерлерді оқыту. Волонтерлерді оқыту алдын ала дайындалған бағдарлама бойынша жүргізілуі тиіс. Бағдарлама барлығына бірдей жалпы сәттерді (тәлімгерлік қағидалары, жасөспірімдер психологиясының ерекшеліктері, жұмыс ережелері, озық тәжірибелер мысалдары және т.б.), сонымен қатар балалардың әртүрлі топтары үшін нақты бөлімдерді қамтуы керек. Өзін сәтті тәсілдер мен нәтижелер ретінде танытқан «Тәлімгерлер» жобасының материалдары мен бағдарламаларын негізге алу ұсынылады.

2.11. Тәлімгерлерді сүйемелдеу. Волонтерлік жобаның үйлестірушілері тәлімгерлермен үнемі кездесулер өткізеді, олардың тәжірибесін талқылайды, қолдау көрсетеді, қажет болған жағдайда кеңес беру үшін мамандарды тартады, мәселелер туындаған жағдайда

МАҢЫЗДЫ: өмірлік қиын жағдайда жүрген балалармен жұмыс істейтін волонтерлер көбінесе осы балалардың өмірі мен проблемалары туралы психологиялық жарақат салатын ақпарат алады. Олар барлық қиындықтарды өздері шеше алмайды, барлық жан жараларын жеңе алмайды. Бұл өз кезегінде тәлімгерлердің өздері үшін ауыр тиеді. Мұнымен күресу үшін тәлімгерлерге өз әсерлері мен уайымдарын талқылау мүмкіндігі қажет, әйтпесе күйінуге ұшырап, ынтасын тез жоғалтады. Кездесулерді бейресми жағдайда, бейтарап аумақта ұйымдастырған дұрысырақ. Сондай-ақ, тәлімгерлерге кәсіби көмек ұсынумақсатында психологпен жеке кеңесу мүмкіндігін қамтамасыз ету маңызды.

2.12. Тәлімгерлікті енгізуден мекеме не ұтады?

Біріншіден, балалардың өмірлік перспективаларын жақсартуға мүмкіндік пайда болады. Мекеме қызметкерлері, сондай-ақ полиция инспекторлары сияқты, күмәнсіз өз өмірін балалардың жағдайын жақсартуға арнаған ынталы, жан-жақты кәсіби мамандар болуы тиіс. Алайда, үлкен жұмыс көлемі педагогтарды, полицейлерді, тәрбиешілерді әрбір жекелеген жасөспірімге көңіл бөлу, жақсы көрумен құрмет көрсету, баланың жеке қажеттіліктеріне көңіл бөлу мүмкіндігінен айырады.

Сондықтан волонтер-тәлімгерлер қосымша қамқорлық пен назар аударуды қамтамасыз ететін қосымша ресурс ретінде көмектеседі.

Мекеме басшысына сырт көздің пікірі ретіндегі тәлімгерлер тарапынан мекеме жұмысының жағдайын немесе сапасын жақсарту мүмкіндіктері туралы пікірлер қызықты болуы мүмкін.Әр түрлі мекемелерден тәлімгерлерден жиналған ақпарат басшыларға балалардың жағдайын жақсарту үшін күш-жігерді біріктіре отырып, қалыптасқан жағдайға елеулі ықпал етуге көмектесе алады.

Келесі ұтымды сәт - қоғамның назарын осы балалардың мәселелеріне аудару мәселені «ішінен» өзектендіруге, өмірлікқиын жағдайлардағы балалардың деинституционалдануын жеделдетуге, көп ресурстарды тартуға көмектеседі, тіпті балалардың бір бөлігін өз отбасыларымен біріктіру мүмкіндігін береді.

2.13. Мекеме қандай қиындықтарға тап болуы мүмкін?

Біріншіден, жаңа адамдар келеді, олар ынта-жігерге толы, бірақ тәлімгержұмысында тәжірибесі аз және мекеменің ерекшелігі, ережелері мен сипаттамалары туралы білмейді. Алғашқы бағдар беретін кездесулер, келісімдерге қол қою, оқыту- осының барлығы осы тәуекелдердің алдын алу үшін қажетті шаралар.

Мекеме қызметкерлеріне тәлімгерлерді жаңа идеяларды қабылдау, тәртіптің бұзылуы және істің әдеттегі жай-күйі ретінде емес, серіктес ретінде қабылдау қиын болуы мүмкін. Бірнеше бірлескен сабақтар өткізіп, тәлімгерлер қызметін нақты түсіндіру қажет. Тәлімгерлерге олардың рөлі мекемені қайта құру болып табылмайтынын түсіндіру қажет. Олар ережелерге көңілі толмауы мүмкін, бірақ оларды сақтауға және өз қамқорлығындағы адамдарға үлгі көрсетуге міндетті. Жағдайды жақсарту немесе өзгерістер енгізу үшін туындаған мәселелер туралы ақпаратты мекеме басшылығына жеткізуге болады. Осы кезде тәлімгерлерге басшылықпен кездесіп, сындарлы диалог жүргізу мүмкіндігін, кері байланыс мәдениетін қамтамасыз ету өте маңызды.

Жақсы жоспар құру, оқыту, нұсқау беру, волонтер-тәлімгермен келісімге қол қою, онда волонтер не істеу керек, не істемеу керек, алғашқы күндері сүйемелдеу және қолдау көрсету - осының барлығы болуы мүмкін қиындықтарды азайтуға немесе оларды болдырмауға көмектеседі.

2.14. Волонтерлерді тартатын ұйымдар нені қарастыруы керек?

Ең алдымен, тәлімгер болғысы келетін волонтерлер қатаң іріктеуден өтуі тиіс. Балалармен тек шыдамдылық таныта білетін, өмірлік қиын жағдайларға тап болуға дайын адамдар ғана жұмыс істей алады. Волонтерлерді тарту кезеңінде, әңгімелесу кезінде, үміткерлерге арналған сауалнамаларда ауыр жан жарақатын бастан кешкен, қатігезденген немесе абыржыған күйдегі балаларменқарым-қатынас жасауға, тұрақсыз көңіл-күймен және тіпті агрессивті мінез-құлық көріністерімен бетпе-бет келуге дайындығы туралы сұрақтар болуы керек. Үміткермен әңгімелесуде осындай балалармен жұмыс істеуге дайындығын бірден айқындау керек немесе оған басқа да мақсатты топпен немесе басқа да міндеттермен (экологиялық, құжаттармен жұмыс істеу және т.б .) басқа волонтерлік жобаларға қатысуды ұсыну керек.

Оқу және бағдарлау кезеңінде волонтерлерге кіммен жұмыс істеуге тура келетіндігі жөнінде егжей-тегжейлі айтып беру қажет. Нұсқаулықтар, оқу материалдары, тәлімгермен жасалған келісімде келесі тармақтар нақты көрсетілуі тиіс:

- Волонтердің алға қойған мақсаттарына қарамастан, тәлімгер рөлін таңдағаннан кейін балалардың құқығы мен мүдделері бірінші кезекте тұрады.
- Бала орналастырылған мекеменің ережелері оларды орындау үшін жазылған.
- Тәлімгер балаға оның отбасын немесе орналасқан мекемесін алмастыруға тырыспастан тек бірге еріп жүруші ғана. Тәлімгер баланы мекеме қызметкерлеріне қарсы қоймауы керек. Егер ол туындаған проблемаларды көрсе - қандай жағдай болмасын баланы қатыстырмай, оларды жанжалсыз шешуге тырысуы керек.
- Бала құқықтарының бұзылуы, нашар қарау жағдайлары, заңның бұзылуы және т.б. жайттар туындағанда тәлімгер жанжалдар мен қақтығыстар көмегімен мәселелерді шешуге тырыспай, үйлестірушілерге (ал қажет болған жағдайда- балаларды қорғау органдарына) хабарлауы тиіс.
- Волонтер балалардың әңгімелерін ТЫҢДАЙДЫ, іш тартады, жанашырлық танытады, бірақ бұл жағдайларға өз көзқарасын білдірмейді, әсіресе қандай да бір жағдайда не істеу керектігі жөнінде бағалайтын пікір немесе кеңестер бермейді .
- Волонтер олардың өз бетінше шешім қабылдау құқығын мойындай отырып, балаларды немесе олардың туыстарын АЙЫПТАМАЙДЫ.
- Волонтер баланың психологиялық немесе физикалық жағдайына қатысты күмән тудырған барлық жағдайларда мамандарға жүгінеді.
- Волонтер тәлімгер болу мүмкіндігі қалай іске асырылып жатқандығына риза болмаған барлық жағдайларда өзі бекітілген үйлестірушіге (волонтерлік орталықтың үйлестірушісіне) жүгінеді.
- Егер волонтер оның келісімі мен нұсқаулықтарында жазылғаннан артық жасағысы келсе, оны өзінің үйлестірушісімен талқылауы тиіс.
- Балалармен, мекеме қызметкерлерімен, басқа да волонтерлермен проблемалар немесе қақтығыстар туындаған жағдайда, волонтер оларды өз бетінше шешуге тырыспайды, бірақ кеңес алу үшін және көмек үшін өзінің үйлестірушісіне жүгінеді.

Тәлімгерлерді оқыту техникалық дағдылардан басқа, басқаның және өзінің эмоционалдық жағдайын бағалау, тыңдау, қарым-қатынастың ең жақсы стратегиясын анықтау білігін қамтуы тиіс. Оқытудың бір бөлігін кәсіби психологтар жүргізуі тиіс. Оқыту бағдарламасына сондай-ақ жеке психологиялық жеңілдеу және эмоциялық күйінудің алдын алу дағдылары кіруі тиіс.

Әлеуметтік қызмет көрсету мекемелеріне баратын волонтерлер балалардың физикалық мүмкіндіктеріндегі шектеулерді, олардың психологиялық жағдайын нақты түсінуі тиіс.

Ұлттық деңгейде оқыту бағдарламаларын әзірлеу және тәлімгерлерді оқытатын жаттықтырушыларды дайындау қажет. Аймақтардағы волонтерлердің үйлестірушілері қосымша білім алады, бірақ волонтерлермен бірге тренингтерге қатысады, олармен танысады, одан әрі қолдау мен оқыту тұрғысынан олардың әлсіз және күшті жақтарын анықтайды.

3 КОММЕРЦИЯЛЫҚ ЕМЕС ҰЙЫМДАРҒА (КЕҰ) АРНАЛҒАН ТӘЛІМГЕРЛІК ЖОБАЛАРЫН ДАМЫТУ БОЙЫНША ҚАДАМДАР.

3.1. Тәлімгерлерге қажеттілікті зерттеу, жас және санат бойынша тәрбиеленушілердің тізілімін құру (жетімдер, құқық бұзушылар, мүмкіндіктері шектеулі балалар және т.б.). Білім беру мекемелерінің (КБО) басшылығымен кездесу, алдағы жобаны талқылау, тәлімгерлікті енгізу бойынша қадамдарды бірлесіп анықтау.

3.2. Тәлімгерлерді тарту туралы мекемемен жазбаша келісім жасау - мерзімі, саны, міндеттері, күш-жігерді үйлестіруге, жұмысты мониторингілеу мен бақылауға, өзара міндеттемелерге, шығындарды (мысалы, көлік) өтеуге, тамақтануға (егер көзделген болса) қатысты КЕҰ мен мекеменің өзара міндеттемелері.

3.3. Әр түрлі ақпараттық арналардың көмегімен тәлімгерлерді қабылдау туралы хабарландыру беру.Әңгімелесу үшін сауалнама, сұрақтар дайындау. Мұны Жобалық кеңсе тартатын мамандардың көмегімен ұлттық деңгейде жасаған жөн. Оқыту материалдарын дайындау, оқытуды жоспарлау.

3.4. Волонтерлерді қабылдау. Әңгімелесу, сауалнама жүргізу, лайықты кандидаттарды таңдау, ынтымақтастық туралы келісімдер жасасу.

3.5. Тәлімгерлерді оқыту. Бұл кезең теориялық және практикалық бөлімнен тұрады. Болашақ тәлімгерлерге оқыту кезеңінде жұмыс істегісі келетін мекемелерде болу, балалармен сөйлесу және алдағы іс-әрекетті өз мойнына алу маңызды. Мұны қандай да бір іс-шараны өткізуге қатысу арқылы жасауға болады. Кейбір кандидаттар алдағы жұмысты тым күрделі немесе қорқынышты деп есептейді. Жобаны іске асыру кезінде жасалғаннан іріктеп алу осы кезеңде орындалғаны жақсы. Одан әрі теорияны және практиканы тренингтерде, психологияны және балалармен жұмыс істеу әдістерін зерттей отырып, психолог-мамандарды, педагогтарды, тәжірибелі тәлімгерлерді тарта отырып, үйлестіруге болады.

3.6. «Тәлімгер – бала» жұбы тандемдерін құру. Бұл топтық сабақтардан басталуы керек, ол кезде танысу және бейімделу болады. Басында тәлімгерлердің балалармен қарым-қатынасы мекеме қабырғасында болуы тиіс. Алғашқы аптада туындаған мәселелерді жедел шешу, сүйемелдеу, қолдау қажет.

3.7. Тәлімгерлерді қолдау. Волонтерлерге әкімшілік (ұйымдастырушылық мәселелерді шешу) және психологиялық қолдау қажет болады. КЕҰ-ның үйлестірушісі волонтерлерді мақтауға, жұбатуға, кеңес беруге тиіс. Мұның барлығы мекемемен тығыз қарым-қатынаста жүзеге асырылады. Мекеме қызметкерлеріне волонтерлермен ынтымақтастық, қолдау және үйлестіру қажеттілігі туралы ескерту қажет. Үйлестіруші мекемеге сүйемелдеуші ретінде волонтер-тәлімгерлермен бірге міндетті түрде барады және одан кейін топтық танысу болған құрамда тәлімгерлер мен балалар топтарының жалпы кездесулерін мезгіл-мезгіл ұйымдастырып отырады.

3.8. Қосымша оқыту қажеттілігін анықтау, жаңа тәлімгерлерді тарту.

3.9. Тәжірибелі тәлімгерлерді кеңесу және қолдау үшін шақыру.

3.10. Кері байланыс жинай отырып, туындаған мәселелерді талқылаумен және алдағы қадамдарды жоспарлаумен тәлімгерлермен (бейресми жағдайда) тұрақты кездесулер өткізу.

III БӨЛІМ.
ЕГЕР МЕН BIRGEMIZ SABAQTASTYQ БАСЫМ БАҒЫТЫНДА ВОЛОНТЕР БОЛҒЫМ КЕЛСЕ

SABAQTASTYQ birgemiz

ВОЛОНТЕРЛІК БАҒЫТЫН ТАҢДАУ

Егер сіз волонтерлерді қабылдау туралы хабарландыруды көрсеңіз немесе сізге волонтерлер туралы әңгімемен кездесуге келсе, онда сіз волонтер болғыңыз келетіні туралы ойлайсыз. Қазіргі уақытта сіз үшін не маңызды, не құнды болатыны туралы ойланыңыз. Көптеген құндылықтар волонтерлікке байланысты:

- Өзін-өзі дамыту, жаңа дағдыларды алу
- Жұмысқа орналасу
- Өзін қажетпін деп сезіну
- Жақындарға көмектесу
- Жаңа танысу, байланыс
- Достарыңызбен болу
- Тәжірибемен бөлісу
- Танымал болу

Қандай бағытта волонтерлер болғыңыз келетінін қалай түсінуге болады? Көбінесе волонтерлер достарымен бірге барады. Сұрастырып көріңіз, мүмкін сіздің волонтерлер қатарына қосылған досыңыз бар шығар. Немесе қандай дағдылар бар екеніне, не істегіңіз келетініне, нендей жұмысты жақсы істей алатыныңызға немесе нені білгіңіз келетініне байланысты шешім қабылдаңыз. Өзіңіз үшін кесте түрінде үш тізімді жасаңыз (тақырыптарды өзгертуге болады):

«МЕНІҢ ДАҒДЫЛАРЫМ» КЕСТЕСІНІҢ/ТІЗІМДЕРІНІҢ ҮЛГІСІ:

Стандартты дағдылар	Істеу ұнайды	Жақсы істей аламын	Кәсіпқой, басқаларды оқыта аламын	Үйренгім келеді
• оқу • жинау	• тоқу	• құжаттаманы жүргізу	• Excel-мен жұмыс жасау	• Қарым-қатынас орнату • Алғашқы көмекті көрсету

Өзіңді және өз мотивацияларыңды зерттей отырып, елді мекеніңізде қандай ұйымдар бар екенін, волонтерлерді жинай ма, оларда қандай жобалар бар екенін анықтауға болады. Достарыңыздан сұрауға,интернеттен, мысалы **Qazvolunteer.kz** сайтынан іздеуге, қоғамдық ұйымдар өткізетін іс-шараларға қатысуға болады.

Ұйымдағы бірінші кездесуде волонтерлердің үйлестірушісі кім екенін, сауалнама мен волонтерлік туралы келісім бар-жоғын біліңіз. Оқытулар, кездесулер және басқа волонтерлер туралы біліңіз. Сіз өзіңіздің үміттеріңіз, дағдыларыңыз және волонтерлік қызметке арнайтын уақытыңыз туралы ашық сөйлескеніңіз маңызды. Оқытудан басқа, ұйымда волонтерлерге арналған басқа да бонустар бар – тегін түскі ас, фирмалық футболкалар немесе сөмкелер, шетелге іссапарлар. Өз идеяларыңызды іске асыру, іс- шараның көшбасшысы немесе ұйымдастырушысы болу, волонтерлік бағытын өзгерту немесе болашақта қызметкер болу мүмкіндігі бар-жоғын нақтылаңыз.

Сіздің елді мекеніңізде волонтерлерді тартатын ұйымдар жоқ болуы және сіз волонтерлік қозғалысты өз бетіңізше ұйымдастырғыңыз келуімүмкін. Әрқашан достар тобынан бастауға және жақындарыңызға сұрауы бойынша көмектесуге болады. Көмекке мұқтаж адамдар туралы хабарлайтын Whatsapp тобын құруға болады. Сіздің топ өз ресурстарын пайдалана алады немесе демеушілерді тарта алады.

Егер сіз үлкен компанияда жұмыс істейтін болсаңыз, компанияда корпоративтік әлеуметтік бағдарламалар жүзеге асырылуы мүмкін, сол жерде сіз өз волонтерлік жобаңызды ұсына аласыз немесе сол бағдарламаға қосыла аласыз.

Әрдайым волонтер болып қалу міндетті емес, бірақ волонтерлік іс-әрекет барысында алған дағдылар сізге кәсіби және жеке өмірде де пайдалы болады.

BIRGEMIZ SABAQTASTYQ БАҒЫТЫНДАҒЫ ВОЛОНТЕРЛІК

Егер сіз волонтерлік тәлімгерлікті таңдасаңыз, онда өз дағдыларыңызды анықтаудан бастап алдыңғы бөлімде көрсетілген тиісті ұйымға дейінгі барлық қадамдарды орындаңыз.

Бұдан басқа, волонтерлерге қатысты балалар орналасқан мекемелердің күтуін, шектеулерін және міндеттерін түсіну үшін II бөлімнің материалын оқыңыз. Волонтерлер үшін орын іздеуде, Qazvolunteer.kz сайттағы ұйымдардың тізімін тексеріңіз - онда сіздің елді мекеніңіз бар болуы және осы салада волонтерлерді іздейтін ұйымдар көрсетілген болуы мүмкін. Сонымен қатар, сіз волонтерлікті қолдау аймақтық орталығына немесе республикалық Жобалық кеңсеге қоңырау шалып немесе кіре аласыз. Егер сіз колледж немесе университетте студент болсаңыз, балаларға арналған волонтерлік жобалар туралы ақпарат алу үшін деканатқа хабарласыңыз. Балалармен жұмыс кезінде шыдамдылық, достық және жағымды мінез-құлық сияқты қасиеттер өте маңызды екенін есте сақтаңыз. Бұл сіздің әдеттеріңізге - темекі шегу, ішу және бақылаусыз агрессия және бейәдеп сөздер қолданусияқты мінез-құлыққа да қатысты мәселе.

Жеке тәлімгерлік үшін жас бойынша шектеу бар: 25 жастан асқан адамдар балалар үйлерінен шыққан балаларға арналған волонтер-тәлімгерлер бола алады. Бұл балалармен жұмыс бір жылдан және одан да көп жүргізілуі тиіс ұзақ мерзімді волонтерлік жағдайында.

Егер жасыңыз 25-ке жетпесе, онда сіз балаларға арналған мерекелерді немесе басқа да іс-шараларды ұйымдастыруға және өткізуге қатыса аласыз - жаңа жылдық мерекелерден бастап түрлі квесттерге, спорттық ойындарға, музыкалық конкурстарға және т.б.. Сіз мекемелерде шығармашылық сабақтар, репетиторлық, әлеуметтік жобалар өткізетін волонтерлер тобына қатыса аласыз, сіз басқа волонтерлармен бірге балалармен кездесесіз.

Егер сіз орта мектепте оқитын болсаңыз, онда сіз әлеуметтік тәрбиешіден немесе директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасарынан қиын өмірлік жағдайдағы балалар туралы біліп, оларға үй тапсырмаларын орындауға, моральдық қолдау көрсетуге тырысып және жай достық қарым-қатынас жасай аласыз.

Тәлімгерліктің кез келген түрінде сіз балалармен бірлескен жобалар жасай аласыз, олармен өз хоббиіңіз және дағдыларыңызбен бөлісе аласыз – коллекция жинау, торт пісіру немесе киім жамау болсын, бірге өнер заттарын жасап, көрмені жоспарлай аласыз. Егер қамқорлыққа алынған балаларды мекемеден сізбен бірге жіберетін болса, онда сіз экскурсияға, киноға, спорттық марафондарға немесе басқа да сыртқы іс-шараларға қатыса аласыз.

БАСТЫ ҰСТАНЫМДЫ ЕСТЕ САҚТАҢЫЗ: БАЛАЛАР ҚҰҚЫҒЫ – БІРІНШІ ОРЫНДА!

Тіпті жалғыз игі істің өзі BIRGEMIZ SABAQTASTYQ бағытындағы волонтер болуға көмектеседі:

- Көрші немесе мектептегі кез келген бала үшін өзің білетін пән бойынша репетитор болу;
- Өз хоббиің бойынша ауладағы немесе мектептегі балаларға арналған мастер-класс өткізу;
- Дойбы немесе шахмат бойынша (немесе басқа да кез келген жарыс – футбол, шағын марафон, “Көңілді старт”, басқа ересектерді тарта отырып) турнир ұйымдастыру;
- Қиын өмірлік жағдайдағы балаларға (мектепішілік есепте, КБО немесе дағдарыс орталығында) заттар, ойыншықтар, кітаптар жинап беру;
- Балалар үйі немесе кәмелетке толмағандарды бейімдеу орталығы үшін волонтерлік топпен бірге мерекені ұйымдастыруға қатысу;
- …

Егер сізде волонтерлік бойынша ұзақ мерзімді жоспарлар болса, онда BIRGEMIZ SABAQTASTYQ бағытында сіз:

- «Тәлімгерлер» жобасының волонтер-тәлімгері бола аласыз;
- Аулада/мектепте балаларға арналған апта сайынғы бос уақыт клубын жүргізе аласыз;
- Шығармашылық немесе әлеуметтік жобаны кез келген мекеменің (балалар үйі, КБО, дағдарыс орталығы және т.б.) балаларымен бірге іске асыру – балалар үйінде газет жасап, пікірсайыс клубын, көркем студияны және т. б. ашыңыз;
- Егер сізде заңгерлік білім болса - балалардың құқықтарын зерттеу және жергілікті балалар омбудсмені болып, балалардың құқықтарын қорғау, құқықтар мен міндеттер, заңнама бойынша ақпараттық кездесулер өткізіңіз;
- Егер сізде медициналық білім болса - өмірлік қиын жағдайда жүрген балалары бар отбасына аулада алғашқы медициналық көмек, ем-шаралар (шаншу, таңу) көрсетіңіз;
- Егер сіздің жеке бизнесіңіз немесе бизнес-тренингіңіз болса - жасөспірімдерге жеке бизнес-жоспар құруға көмектесіңіз;
- Сіздебалалар мен жасөспірімдерді кез-келген өмірлік жағдайда қолдай отырып, өз білімдеріңізбен, тәжірибемен бөлісуге ынта мен шыдамдылық болса, кез-келген қызмет саласында волонтер-тәлімгер бола аласыз!

Сіз өзіңізге ЖАҚСЫ ІСТЕР КҮНДЕЛІГІН жасай аласыз (6-қосымша), бұл жаңа істерді жоспарлай отырып, жүзеге асырған еріктілік формасын қадағалауға көмектеседі. Егер бір қамқорлыққа алынушымен, немесе топпен, мекемемен жұмыс істесеңіз, сіз олардың жай-күйі мен сіздің дағдыларыңыздың даму прогресін бағалай аласыз. Кесте немесе дағдылар тізімін мезгіл-мезгіл жаңартып отыру қажеттігі есіңізде болсын, бұл сізге басқа волонтерлік мүмкіндіктерді қарастыруға мүмкіндік береді, тек денсаулық сақтау саласында ғана емес, сонымен қатар волонтерліктің басқа да бағыттарында да. Бұл туралы BIRGEMIZ сериясының басқа Нұсқаулықтарынан біле аласыз.

ВОЛОНТЕРЛЕР ӘРҚАШАН ҚАЖЕТ!

ҚОСЫМШАЛАР

1-қосымша. Сауалнама

ВОЛОНТЕРГЕ ҮМІТКЕРДІҢ САУАЛНАМАСЫ

Құрметті Жоба/Мекеме [Атауы] волонтері

Сіз _____-дағы [Елді мекеннің атауы] Жобаны [Атауы] іске асыруға көмек көрсетуге дайын екендігіңіз үшін, Сізге алғысымызды білдіреміз. Волонтерлердің қатысуы [Жобаның мақсатын қарапайым сөздермен көрсетіңіз] үшін өте маңызды.

Жоба волонтерлері [қызмет түрлерін, волонтерлер немен айналысатынын, олардың алдында қандай міндеттер тұратынын көрсетіңіз].

Өтінеміз, Сізге және/немесе Жобаның [Атауы] волонтері ретінде Сіз үшін ең тартымды рөлді анықтау үшін бізге көмектесетін сауалнаманы толтыруға бірнеше минут бөліңізші.

ТАӘ _____

Телефон_____ e-mail_____

1) Жеке ақпарат

- Жынысы (қоршаңыз): Әйел / Ер
- Білімі (қоршаңыз): Орта / Орта арнаулы / Жоғары / Басқасы (түсіндіріңіз)
- Жобаға қатысу үшін Сізде қандай дәрежеде бос уақытыңыз бар?

_ Мен аптасына 10-15 сағат жұмсай аламын

_ Тек қана бос кештер бар

_ Жобаға тек қана демалыс күндері қолдау көрсете аламын

_ Басқасы (нақты не екенін көрсету)

2) Сізді Жобада [Атауы] не қызықтырады (жауаптың 3 нұсқасынан асырмай таңдаңыз)

_ Мен тұратын жерде өмір сүру жағдайын жақсарту мүмкіндігі

_ Менің қаламның/округімнің/облысымның өміріне белсенді қатысу ықыласы

_ Өмірде қажет болуы мүмкін жаңа нәрселерді үйрену ықыласы

_ Болашақта мансаптық өсуді қамтамасыз ету ықыласы

_ Жаңа достар табу ықыласы

_ Болашақ жобалар үшін команда жинау ықыласы

_ Қоғамдастықтың басқа мүшелеріне танылу мен құрметтеуге қол жеткізу ықыласы

_ Басқасы (түсіндіріңіз)

3) Волонтердің жұмысы үшін мінездің белгілі бір қасиеттері мен өмірлік дағдылар қажет. Өтінеміз, Сізде осы қасиеттердің қаншалықты дамығанын бағалаңыз.

(Тиісті балды қоршаңыз: 1 – мұндай қасиет жоқ немесе нашар дамыған, 5 – мұндай қасиет жақсы дамыған).

Көпшілдік

1 2 3 4 5

Сендіре білу қабілеті

1 2 3 4 5

Шыдамдылық және бір нәрсені көп рет қайталауға даярлық

1 2 3 4 5

Мәселелерді жанжалсыз шеше білу

1 2 3 4 5

Адамға жаңа ақпаратты түсіндіре білу

1 2 3 4 5

Адамдарды дәл сол күйінде қабылдай білу және оларды қайта тәрбиелеуге тырыспау

1 2 3 4 5

Басқа адамдарға құрмет

1 2 3 4 5

Қоғамдық жұмысты отбасы мүдделеріне нұқсан келтірусіз орындау үшін, өз уақытын жоспарлай білу

1 2 3 4 5

Сіз өз елді мекеніңізде қашаннан бері тұрасыз?

3 жылдан кем 3-тен 10 жылға дейін 10 жылдан артық

4) Сізде адамдармен жұмыс істеу тәжірибеңіз бар ма? Ол неден тұрды?

_ Ұйымда волонтер болып жұмыс істеу

_ Студенттік актив

_ Мемлекеттік қызмет

_ Ұжымның қоғамдық өміріне қатысу

_ Басқасы

5) Сізде денсаулық жағдайыңыз бойынша қандай да бір шектеулер бар ма?

_ Жоқ

_ Иә (өтінеміз, түсіндіріңіз)

6) Сіз үшін қандай қызмет түрлері қызықты және ыңғайлы екенін таңдаңыз (кез келген екі тармақты белгілеуге болады)

- Емделушілермен жеке бос уақыт өткізу: оқу, шығармашылық сабақтары, әңгімелесу;
- Емделушілер топтары үшін іс-шаралар ұйымдастыру: туған күндер, шахмат/шашки бойынша турнирлер, концерттер, басқасы (көрсетіңіз) - …
- Денсаулықты қорғауға, аурулардың алдын алуға байланысты мәселелер бойынша оқыту/ дәрістер өткізу;
- Құжаттармен жұмыс істеу;
- Келушілермен жұмыс істеу (келушілерді тіркеу, уақыты мен ағылуын реттеу);
- Басқасы (көрсетіңіз):

РАҚМЕТ!

2-қосымша. Келісім

Көшбасшылар активі - 2050 лагері шеңберінде «Волонтер мектебі»
ВОЛОНТЕРІНІҢ ӨТЕУСІЗ ҚЫЗМЕТТЕР КӨРСЕТУІ ТУРАЛЫ КЕЛІСІМ

2020 жылғы «__»_____ _____ қаласы

«Ұлттық волонтерлік желі» қауымдастық нысанындағы заңды тұлғалар бірлестігі (бұдан әрі – «ҰВЖ» деп аталатын) ерікті бастамалар арқылы әлеуметтік бағдарламаларды (бұдан әрі «Бағдарламалар» деп аталатын) іске асырумен айналысатынын және (ТАӘ) _____ волонтермен (бұдан әрі – «Волонтер» деп аталатын) ынтымақтасуға келісім білдіргенін НАЗАРҒА АЛА ОТЫРЫП,

ҚР азаматы (ТАӘ)_____, жеке куәлік №_____, «___»_____/_____ж. _____ берілген, _____ мекенжайы бойынша тұратын, байланыс деректері (тел., e-mail) _____, аталған бағдарламаларды өткізудің маңыздылығын және қажеттілігін түсіне отырып, өтеусіз негізде бірлескен ынтымақтастық үшін қажеттінің барлығын көрсетуге дайын екенін НАЗАРҒА АЛА ОТЫРЫП,

ӨЗАРА СЕНІМ НЕГІЗІНДЕ ҰВЖ мен Волонтер (бұдан әрі – «Қатысушылар» деп аталатын) осы Келісімге қол қойып, келесі туралы келісті.

1. «ҰВЖ» ЗТБ міндеттері:

1.1. Волонтерге оның құқықтары мен міндеттерін түсіндіру.
1.2. Волонтерлердің есебін жүргізу.
1.3. «ҰВЖ» ЗТБ Жарғысына азаматтарды волонтерлік қызметке тарту жөніндегі өкілеттікті және ҰВЖ мен волонтерлердің қарым-қатынасын реттейтін өзгерістер мен нақтылаулар енгізу.
1.4. Волонтерлік қызметтің негізгі аспектілеріне, сондай-ақ таңдалған әлеуметтік бағдарламаға байланысты бағыт бойынша дағдыларға оқыту жөнінде семинар-тренинг өткізу (кестені қосымша келісу бойынша).
1.5. Волонтерді ҰВЖ-ның әлеуметтік бағдарламаларына қатысу үшін барлық қажетті ақпаратпен және материалдармен қамтамасыз ету.
1.6. ҰВЖ-ның тұрақты жобаларына қатысу түрінде үнемі біліктілік арттыру мүмкіндігін ұсыну және волонтер мен ҰВЖ жүргізген істерге талдауды жүзеге асыру.
1.7. Волонтер және басқа да ҮЕҰ арасында қажетті үйлестірушілік/ делдалдық функцияны орындау, олардың қызметі шеңберінде Волонтер өз біліктілігін арттыра алады.
1.8. Волонтердің өмірі мен денсаулығына қауіп төндіруі мүмкін волонтерлік қызметті орындау кезінде, Волонтердің медициналық сақтандырылуын қамтамасыз ету.
1.9. Волонтердің қызметіне сәйкес оның өкілеттігін құжатпен растау.
1.10. Келісім шеңберінде волонтерлік қызмет барысында туындайтын даулы жағдайларды шешу.
1.11. Келісім және ҚР заңнамасы шеңберінде Волонтердің қызметіне бақылау жасау және жауапты болу.
1.12. ҰВЖ-дағы жұмыс қорытындысы бойынша Волонтерге ұсыныс хаттар беру.
1.13. Бірлескен келісім бойынша волонтердің жұмыс кестелерін құру.

2. «ҰВЖ» ЗТБ құқықтары:

2.1. Волонтердің ҰВЖ бағдарламаларын іске асыруға қатысу дәрежесі туралы шешім қабылдау.
2.2. Волонтермен бірлесіп іске асыру үшін бағдарламаларды таңдау туралы шешім қабылдау.
2.3. Қызметкерлерге, серіктестерге, клиенттерге, мүлікке құрметпен қарауды талап ету.
2.4. Волонтермен қосымша келісім бойынша бағдарламаларды іске асыру кестесін өзгерту.
2.5. Волонтер міндеттемелерін орындамаған жағдайда, оның қызметінен бас тартып, бағдарламада өтемақы төлеу қарастырылса, оны төлемеу.

3. Волонтердің міндеттері:

3.1. ҰВЖ-ның идеялары мен миссиясына қосылу және оларды жүзеге асыруға жәрдемдесу. ҰВЖ-ның мақсаттарын, міндеттері мен қағидаттарын білу және сақтау және оның беделін нығайту.

3.2. Осы Келісімде айқындалған, ҰВЖ алдындағы өз міндеттемелерін нақты және адал орындау.

3.3. ҰВЖ-мен бірлескен бағдарламаларды іске асыруға белсенді қатысу.

3.4. Таңдаған волонтерлік қызметтің түріне сәйкес біліктіліке ие болу.

3.5. ҰВЖ жұмысының ережелері мен регламентін сақтау.

3.6. ҰВЖ волонтерлік жобаларының мамандарымен өз жұмыс кестесін келісу.

3.7. ҰВЖ белгілеген мерзімде атқарылған жұмыс туралы есептерді жіберу.

3.8. ҰВЖ-ға материалдық және моральдық зиян келтірмеу.

3.9. Волонтердің осы Келісім бойынша өз міндеттемелерін толыққанды орындауына кедергі келтіретін жағдайлар туындағаны туралы ҰВЖ-ны мерзімінде хабардар ету.

3.10. Егер Келісімде өзгесі белгіленбесе, ҰВЖ-да өз қызметін тоқтату кезінде, кемінде 2 апта бұрын волонтерлік қызметті тоқтатуы туралы хабардар ету.

4. Волонтердің құқықтары:

4.1. Егер ҚР заңнамасына, Адам құқықтары жөніндегі конвенцияға, Бала құқықтары жөніндегі конвенцияға, ҰВЖ мүдделеріне қайшы келмесе, өз қызметін өзінің ұмтылыстарына, қабілеттері мен қажеттіліктеріне сүйене отырып жүзеге асыру.

4.2. ҰВЖ-дан орындалған жұмыстардың сипаты, сапасы мен көлемі, Волонтер көрсеткен біліктілік деңгейі және волонтер ретіндегі оның еңбек қызметінің өтілі туралы мәліметтері бар құжаттарды (анықтамалар, ұсынымдар) талап ету.

4.3. Бастама білдіру және ҰВЖ-ның түрлі бағдарламаларына белсенді қатысу.

4.4. ҰВЖ-ның жаңа бағдарламаларын дамыту ұсыныстарымен сөз сөйлеу.

4.5. ҰВЖ-мен қосымша келісім бойынша бағдарламаларды іске асыру кестесін өзгерту.

4.6. Волонтердің еңбек жағдайлары қолданыстағы заңнама мен еңбек қызметінің осы түрін реттейтін нормативтік құжаттың талаптарына сәйкес келуі тиіс. Ол жұмыс уақытында қажетті еңбек жағдайларымен, қауіпсіздікпен, заңды құқықтары мен мүдделерін қорғаумен қамтамасыз етілуі тиіс.

5. Мерзімі:

5.1. Осы Келісім қол қойылған күннен бастап күшіне енеді.

5.2. Осы Келісімнің әрекет етуі мерзімінен бұрын тоқтатылуына Қатысушылардың бірінің қалауы бойынша бастамашылық жасалуы мүмкін.

6. Ақпарат және есептілік:

6.1. Волонтер, Бағдарламаларды белгіленген мерзімде іске асыру шеңберінде, айына кемінде 1 рет ҰВЖ белгілеген нысандағы атқарылған жұмыс туралы есепті ҰВЖ-ға жібереді.

6.2. ҰВЖ Бағдарламаларды іске асыру шеңберінде Волонтерлермен бірлесіп іске асырылатын Бағдарламалар бойынша ақпараттың кез келген есептерін ресімдейді және оған жұртшылықтың қолжетімділігін қамтамасыз етеді, сондай-ақ есептер мен нәтижелерді сайтта орналастырады.

6.3. ҰВЖ кез келген уақытта Волонтерден Бағдарламалардың іске асырылу барысы туралы кез келген ақпаратты сұратуға құқылы.

ЖОҒАРЫДА БАЯНДАЛҒАНДЫ РАСТАУ ҮШІН
Қатысушылар осы Келісімге қол қойды.

«Ұлттық волонтерлік желі» ЗТБ
атынан атқарушы директор
Т.А. Миронюк

Волонтер (ТАӘ)

М. О.

3-қосымша. Шақыру үнпарағы

ИНСТАГРАМ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІСІНДЕГІ ҰВЖ ХАБАРЛАМАСЫ

Уважаемые друзья!

Құрметті достар!

Біз 22-23 тамыз аралығында «Шымбұлақ» тау курортында өтетін Central Asia Youth Festival - Алғашқы Орталық Азия жастар фестиваліне волонтерлер іздейміз!

Фестиваль келесі мақсатта өткізіледі:

- Орталық Азия жастары үшін тұрақты диалог алаңын құру;
- өңірлік бірігуді дамыту;
- серіктестік орнату және өңір елдерінің жастар ресурстарын жұмылдыру;
- жастар саясатындағы үздік тәжірибелермен алмасу.

Егер Сіз осы іс-шарада волонтер болғыңыз келсе және Сіз - жауапты, мақсатты, жігерлі және позитивті адам болсаңыз, онда өз түйіндемеңізді sv.volunteer.kz@gmail.com поштасына жіберіңіз.вои резюме на почту sv.volunteer.kz@gmail.com

https://www.instagram.com/p/B0nLjZfJeCN/

ВОЛОНТЕРЛЕР 20-23 ТАМЫЗ АРАЛЫҒЫНДА ҚАЖЕТ БОЛАДЫ!
БРИФИНГ 19 ТАМЫЗДА ӨТЕДІ.

Үміткерлерге қойылатын талаптар:

- Жасы – 18 жастан бастап
- Алматы қаласында тұру

Ұйымдастырушылардан Сізді келесі күтеді: Брендті киім, алғыс хаттар және ұшан-теңіз жағымды эмоциялар!

ТӘЛІМГЕР-ВОЛОНТЕРЛЕР ІЗДЕУ БОЙЫНША ХАБАРЛАНДЫРУ

ШЫМКЕНТ!

ТӘЛІМГЕРЛЕР ҚАТАРЫНА ШАҚЫРАМЫЗ!

Тәлімгерлер қоғамдастығына қосылып, балалар үйлерінің балаларына өз мүмкіндіктерін кеңейтуге және лайықты болашаққа үміттенуге көмектесіңіздер.

Өтінім беру үшін shymkent@nastavniki.kz поштасына жазуға немесе +7 701 737 7310 нөміріне жазуға/қоңырау соғуға болады.

“Тәлімгерлер” жобасы балалар үйлерінен шыққан жасөспірімдерді тәлімгермен достық арқылы әлеуметтендіруге бағытталған. Тәлімгер - кем дегенде 2 жыл бойы бала өмірінде бола алатын, 25 жастан асқан кез келген қазақстандық.

- Тәлімгер балалар үйінің тәрбиеленушісімен білімімен бөліседі, онда өз бетінше өмір сүру дағдыларын дамытады, көмектеседі және қолдайды. Ол демеуші емес, ол - дос.
- Тәлімгерлер «Тәлімгерлер мектебінде» оқытылады және үнемі қолдау алады, Тәлімгерлер клубында кездеседі.

«ТӘЛІМГЕРЛЕР»

Жоба жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынан айырылған балаларға көмек көрсетуге, өзінің өмірлік әлеуетін ашуға және ересек волонтер-тәлімгерлермен қарым-қатынас жасау арқылы өз бетінше өмір сүру икемдері мен дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

- 2014 жылдан бастап Қазақстанның 9 қаласында іске асырылады;
- 130-дан астам бала өз тәлімгерін кездестірді;
- 86 бала жеке коучингке тартылды;
- 27 корпоративтік тәлімгерлер.

ЖОБА 9 ҚАЛАДА ЖҰМЫС ІСТЕЙДІ:

Алматы: +7 701 799 43 04, almaty@nastavniki.kz

Астана: +7 7172 46 91 32, astana@nastavniki.kz

Қарағанды, Теміртау: + 7 747 940 33 28, karaganda@nastavniki.kz

Павлодар: + 7 777 934 68 58, pavlodar@nastavniki.kz

Орал: +7 775 135 57 26, uralsk@nastavniki.kz

Ақтау: +7 702 875 49 94, aktau@nastavniki.kz

Шымкент: +7 701 737 7310, shymkent@nastavniki.kz

Семей: +7 747 429 23 44, semey@nastavniki.kz

Қандай балалар жобаға қатысады?

Қатысушылардың жасы 11 жастан басталады. Осы жас санатындағы балаларда жасы мен мәртебесіне байланысты отбасына қабылдану мүмкіндігі аз.

Тәлімгер деген кім?

Балалар үйінен шыққан балаға өз уақытын, білімін, күшін арнағысы келетін және арнай алатын, ол үшін өмірдегі маңызды және жақын тұлға болатын ересек адам.

Бұл әрдайым қасында болатын, тыңдап, кеңес беруге, өз тәжірибесімен бөлісуге және қамқорлықтағының өміріндегі оқиғаларды талқылауға дайын дос.

ТӘЛІМГЕР БОЛУ ҮШІН НЕ КЕРЕК?

- 25 жастан асқан болу,
- іріктеудің барлық төрт кезеңінен өту (психологиялық сынақ, оқыту, құжаттарды жинау),
- қамқорлығындағыға көңіл және уақыт бөлуге дайын болу.

Жобаға қатысудың ең аз уақыты – 2 жыл, ең дұрысы - бұл өмір бойы достық.

ТӘЛІМГЕР НЕ ІСТЕЙДІ?

Тәлімгер қамқорлығындағымен араласады, оған социумға бейімделуге көмектеседі, яғни оған өмірде таптырмайтын дағды береді.

- Өз бетінше өмір сүру дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі;
- баланың құндылықтарын қалыптастыруға қатысады;
- баланың өмірлік мақсаттарын анықтауға және әлеуетін ашуға көмектеседі;
- баланың балалар үйіндегі қауіпсіздігін арттырады;

Тәлімгер - демеуші емес, сондықтан балаға қымбат сыйлықтар беру, әсіресе, қалта шығындарына қандай да бір ақша беру құпталмайды.

РЕЗУЛЬТАТЫ:

- Қатысушылар өз бетінше өмір сүру дағдыларын меңгереді: бюджетті дайындайды, жоспарлайды, оқуға түсу үшін оқу орындарын таңдайды, қала бойынша бағдарланады, жанжалдарды конструктивті жолмен шешеді, өз іс-әрекеттерін жоспарлауға үйренеді.
- Балалардың академиялық үлгерімі артып, көбісі жоғары оқу орындарына түседі.
- Қатысушылардың эмоционалдық жағдайын жақсарту: өз күшіне сенімділік артады, коммуникативтік кедергілер жоғалады.
- Қоғамда ата-ана қамқорлығынан айырылған баланың оң бейнесін қалыптастыру, үлкен жастағы және бірнеше аға-қарындастары бар балаларды асырап алу процесіне жәрдемдесу. Ұзақ мерзімді достық нәтижесінде 20 жасөспірім тәлімгердің отбасына қабылданды.
- Жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалардың құқықтары мен мүдделерін қорғау саласында қызмет көрсету сапасын арттыру.
- Жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларды орналастырудың қолданыстағы нысандарын, сондай-ақ оларды әлеуметтендіру нысандарын жетілдіру.

ҚОСЫМША БАҒЫТТАР:

- **Корпоративтік тәлімгерлік/волонтерлік**

Компаниялар да тәлімгер бола алады. Корпоративтік тәлімгерліктің мақсаттары: 1) Қоғамда сәтті әлеуметтену үшін өмір мен мансапты жоспарлауда жасөспірімдерге көмектесу; 2) Бизнес қоғамдастыққа балалар үйлерінің балаларына көмектесуді ұсыну; 3) Ұйымдар мен компанияларға тек материалдық көмекпен шектелмей, жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларға тиімді көмектің әртүрлі түрлерін ұсыну.

- **Коучинг**

Коучинг форматындағы тәлімгерлік 14-тен 18 жасқа дейінгі балалармен сертификатталған коучтердің жұмыс істеуін білдіреді, олар балалар үйінің қабырғасынан тыс өз бетінше өмір сүруге дайын болу үшін, жасөспірімдерге мақсат қоюға, оларға қол жеткізуге, жеке міндеттерді шешуге және мақсаттарға жету дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі.

http://www.nastavniki.kz/

4-қосымша. Қауіпсіздік техникасы

ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ ЖӨНІНДЕГІ НҰСҚАУЛЫҚ КЕЛЕСІ ТАҚЫРЫПТАРДЫ ҚАМТУЫ МҮМКІН:

- Ғимараттағы қауіпсіздік және күзет
- Дресс-код
- Телефонды пайдалану/ ғимаратта немесе жасөспірімдерді суретке түсіру
- Табылған заттар бюросы (зат жоғалған немесе табылған жағдайда)
- Жедел қоңыраулар / кодтар
- Жабдықтарды пайдалану
- Ауыр заттарды көтеру
- Құлаудың алдын алу
- Зорлық-зомбылық
- Үшінші тұлғалар тарапынан балаларға қатысты зорлық-зомбылық
- Балаларға/жасөспірімдерге жанасу
- Дәмелену
- Балалардың құқықтары мен жауапкершілігі
- Шектеулер (не істеуге болмайды)
- Психологиялық көмек, кеңес беру
- Қол гигиенасы
- Жеке денсаулығы туралы қамқорлық
- Мекемеде болған кезде жарақаттану немесе науқастану (өзі)
- Волонтер-тәлімгермен бірлескен сабақ кезінде баланың жарақаттануы
- Жұқтырудан қорғаудың стандартты шаралары

Жалпы сұрақтарды қосуға болады:

- Мүдделер қақтығысы
- Мәдени әртүрлілікке құрмет көрсету
- Қандай да бір кемсітушіліктің алдын алу
- Есірткі заттарын пайдалану, темекі шегу

5-қосымша. Игі істер тізімі

Бір жақсы істің өзі Сізге BIRGEMIZ SABAQTASTYQ бағытындағы волонтер болуға көмектесе алады:

- Көрші немесе мектептегі кез келген бала үшін өзің білетін пән бойынша репетитор болу;
- Өз хоббиің бойынша ауладағы немесе мектептегі балаларға арналған мастер-класс өткізу;
- Дойбы немесе шахмат бойынша (немесе басқа да кез келген жарыс – футбол, шағын марафон, «Көңілді старт», басқа ересектерді тарта отырып) турнир ұйымдастыру;
- Қиын өмірлік жағдайдағы балаларға (мектепішілік есепте, КБО немесе дағдарыс орталығында) заттар, ойыншықтар, кітаптар жинап беру;
- Балалар үйі немесе кәмелетке толмағандарды бейімдеу орталығы үшін волонтерлік топпен бірге мерекені ұйымдастыруға қатысу;
- …

Егер сізде волонтерлік бойынша ұзақ мерзімді жоспарлар болса, онда BIRGEMIZ SABAQTASTYQ бағытында сіз:

- «Тәлімгерлер» жобасының волонтер-тәлімгері бола аласыз;
- Аулада/мектепте балаларға арналған апта сайынғы бос уақыт клубын жүргізе аласыз;
- Шығармашылық немесе әлеуметтік жобаны кез келген мекеменің (балалар үйі, КБО, дағдарыс орталығы және т.б.) балаларымен бірге іске асыру – балалар үйінде газет жасап, пікірсайыс клубын, көркем студияны және т. б. ашыңыз;
- Егер сізде заңгерлік білім болса - балалардың құқықтарын зерттеу және жергілікті балалар омбудсмені болып, балалардың құқықтарын қорғау, құқықтар мен міндеттер, заңнама бойынша ақпараттық кездесулер өткізіңіз;
- Егер сізде медициналық білім болса - өмірлік қиын жағдайда жүрген балалары бар отбасына аулада алғашқы медициналық көмек, ем-шаралар (шаншу, таңу) көрсетіңіз;
- Егер сіздің жеке бизнесіңіз немесе бизнес-тренингіңіз болса - жасөспірімдерге жеке бизнес-жоспар құруға көмектесіңіз;
- Сіздебалалар мен жасөспірімдерді кез-келген өмірлік жағдайда қолдай отырып, өз білімдеріңізбен, тәжірибемен бөлісуге ынта мен шыдамдылық болса, кез-келген қызмет саласында волонтер-тәлімгер бола аласыз!
- …

Сіз өзіңізге ИГІ ІСТЕР КҮНДЕЛІГІН (6-қосымша) жасай аласыз, бұл сізге жүзеге асырылған волонтерлік нысандарын қадағалауға және жаңа істерді жоспарлауға көмектеседі.

6-қосымша. Игі істер күнделігі

Игі істер күнделігі күннің соңында жұмыс нәтижесін тіркеуге немесе сіздің волонтерлік қызметіңіздің нысандары, қамқорлықтағылардың жетістіктері, берілген сұраныстар туралы 3 ай (немесе жарты жыл) кезеңіндегі прогресті қадағалауға көмектеседі.

Күнделікті волонтерлік топтың үйлестірушісіне немесе аталған ұйымға есеп беру үшін пайдалануға болады.

ИГІ ІСТЕР КҮНДЕЛІГІ

******Осы үлгі - бұл өзгертуге, блокнотта немесе компьютерде жүргізуге, әлеуметтік желілерде бөлісуге болатын үлгітүр.***

КҮНІ:	Волонтердің ТАӘ:	
Қызметтің нысаны	Балалардың саны/ Балалардың жетістігі	Ескерту

7-қосымша. Қосымша ресурстардың тізімі

Волонтерлік туралы көбірек білуге, волонтерлердің оқиғаларын оқуға, игі істердің әртүрлі мысалдарымен танысуға болатын веб-сайттардың тізімі.

ВОЛОНТЕРЛІК ТУРАЛЫ САЙТТАР (ЖАЛПЫ АҚПАРАТ, ОҚЫТУ, МҮМКІНДІКТЕР, МЫСАЛДАР):

1) Қазақстан Ұлттық волонтерлік желісі (ҰВЖ): http://kznvs.tilda.ws/

2) Қазақстан волонтерлерінің бірыңғай платформасы: https://qazvolunteer.kz/ru

3) Ресей еріктілері: https://добровольцыроссии.рф

4) Волонтерлік орталықтар қауымдастығы (ВОЦ), РФ: www.авц.рф

5) «Аймақтарда волонтерлікті (еріктілікті) дамыту» стратегиялық бастамасы. Стратегиялық бастамалар агенттігі: https://asi.ru/social/volunteers/

6) Жаңа бастап жүргендер үшін волонтерлік. «Даниловцы» еріктілік қозғалысы: https://www.danilovcy.ru/volonterstvo-dlya-chaynikov/

7) Әлеуметтік ғылымдардың онлайн университеті: https://edu.dobro.ru/

8) Милосердие.ru порталы (адамдарға тікелей көмек үшін платформа); «Еріктілер» бөлімі: https://www.miloserdie.ru/topics/dobrovoltsy/

9) ProCharity (қайырымдылық қорларына арналған зиятты көмек):https://procharity.ru/

10) Әлеуметтік идеялар банкі; http://www.social-idea.ru/

11) Волонтерліктің мүмкіндіктері: https://neupusti.net/category/karera-trudoustroistvo/ volonterstvo/

12) FutureTeam (әлемнің 180 елінен жас адамдар мен кәсіпқойларды біріктіретін халықаралық желілік қозғалыс): https://futureteam.world/

13) «СФЕРА» жастар қозғалысы (халықаралық волонтерлік жобалар): http://dobrovolets.ru/

14) Еуропалық Ынтымақтастық Корпусы (ағылшын тілінде): https://europa.eu/youth/solidarity_en

15) Жастарға арналған мүмкіндіктер порталы (волонтерлік жөніндегі бөлім): https://neupusti.net/volunteer

16) Корпоративтік волонтерлік платформасы: https://giveback.ru/

ТӘЛІМГЕРЛІК САЛАСЫНДАҒЫ ВОЛОНТЕРЛІК ТУРАЛЫ САЙТТАР:

1) «Тәлімгерлер» жобасы: http://www.nastavniki.kz/

2) «Быть наставником. Пособие для волонтеров». «Волонтеры в помощь детям-сиротам» қайырымдылық қоры, «Дети Наши» қайырымдылық қоры. Жүктеу:

https://detinashi.ru/wp-content/ material/bit_nastavnikom.pdf

3) «Старшие Братья Старшие Сестры» өскелең ұрпақты тәрбиелеуге жәрдемдесудің өңіраралық қоғамдық ұйымы: https://www.nastavniki.org/

4) «Солнечный город» БҚҚ (РФ): http://www.nastavnik54.ru/

5) «Дорогами добра» қоры (РФ): https://www.dd66.ru/

8-қосымша. Ұйымдардың тізімі

ВОЛОНТЕР-ТӘЛІМГЕРЛЕР ҚАЖЕТ ҰЙЫМДАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ:

- **Балалар үйі**
- **Кәмелетке толмағандарды бейімдеу орталығы**
- **Дағдарыс орталығы**
- **Мектептер**
- **Аулалық клубтары**
- **Қоғамдық ұйымдар (волонтерлік орталық)**

Тізімді әрі қарай жалғастыруға болады:

- …
- …
- …
- …

№	ҰЙЫМНЫҢ АТАУЫ	ҚАЛА	БАСШЫНЫҢ ТАӘ	БАЙЛАНЫС ДЕРЕКТЕРІ	ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕР
1.	"Алматы облысының студенттік құрылыс жасақтары" жастар қоғамдық бірлестігі	Талдықорған	Жақсыкельдинов Бахтияр Валиханұлы	+7 778 190 07 09	
2.	Алматы облысының "Жер жаннаты – Жетісудың Ұланы" бірыңғай балалар – жасөспірімдер ұйымы" жастар қоғамдық бірлестігі	Талдықорған	Жақсыкельдинов Бахтияр Валиханұлы	+7 778 190 07 09	
3.	"Біз біргеміз" волонтерлік тобы	Тараз	Сұлтанберген Ақбота Қадірханқызы - ТИГУ басшысы Махсотқызы Толқын - ТАРМПУ Жылысбек Ернар - ТАРМУ	+77086653817	https://instagram.com/biz_birgemiz
4.	"Қазақстан болашақ жастары" қоғамдық қоры	Павлодар	Тілектес Жастілек Сүйіндіқұлы, директор	87774618570, jastilek-13.93@mail.ru	
5.	«Еркіндік Қанаты»	Нұр-Сұлтан	Швецова Елена Александровна	8 7172 762184	
6.	«СЕНІМ» Қарағанды облыстық қауымдастығы	Қарағанды	Нупинова Айнұр Манатқызы	+7701 372 63 33	
7.	«Мәңгілік ел-Маңғыстау» ЖҚ	Ақтау	Қалдыбай Рухия Бердібекқызы	+7 702 238 3987	
8.	«Жастар альянсы»	Қарағанды облысы, Абай ауданы, Топар кенті	Кәкенов Темірлан Мырзамбекұлы	+77474517100	
9.	«Достар» жастар волонтерлік көшбасшылық орталығы»	Шымкент	Янченюк Оксана Викторовна	+7 701 231 01 71	@ypeerkazakhstan
10.	«ЭКО Атамекен»	Кентау	Ниязова Гүлнар Жолаушықызы	+7 701 668 6227 +7 705 485 3501	
11.	DIPLOMAT JASTAR KLÝБУ	Шымкент	Алиев Бақытберген Шұрхатұлы		@diplomat_klyb
12.	Lider.kz	Алматы	Блац Дильмира	+7 701 375 9291	
13.	Volunteer.kz бастамашыл тобы	Алматы	Ли Григорий	+7 705 888 5788	http://volunteer.kz/
14.	Азаматтық-қоғамдық бірлестігі	Қарқаралы	Рахымбек Дәурен Берікбайұлы	87029552323, daurenrahimbek1998 @mail.ru	
15.	Алматы Марафон	Алматы	Қымбат Нұрдәулет	+7 707 561 59 61	@almatymarathon
16.	"Ізгілікте жарысайық" қайырымдылық қоғамдық қоры	Шымкент	Мейірбеков Данияр Еркінұлы	+7 747 208 1015 8 7252 27 43 11	
17.	«Ақтөбе қаласының сал ауруына шалдыққан азаматтарды қолдау қоры» қоғамдық бірлестігі жанандағы «Д.А.Р.» волонтерлік клубы	Ақтөбе	«САШАҚ» ҚБ төрайымы - Байменова Құралай Базарбайқызы, «Д.А.Р.» волонтерлік клубының директоры - Нұралина Марал Серікқызы	8 (7132)776425, 8(7132)776565	
18.	«Көмек» волонтерлік қозғалысы	Алматы	Құндыз Доспекова	+7 708 283 1965	https://www.instagram.com/komek_charity/
19.	Күн сәулелік Орал волонтерлері, бастамашыл топ	Орал	Беккужиева Ғалия	+7 747 762 0432	@galiya_volonter_87477620432
20.	Добро Мирас	Шымкент	Бейсенбекова Аружан	+7 708 725 3302	@dobro_miras
21.	«Хиуаз» әйелдер қоғамдық бірлестігі	Атырау	Ермейтова Шахарман Әбілқамысқызы	+7 702 866 36 50	
22.	«Ақтау жастары» бастамашыл тобы	Ақтау	Ақназарова Таңшолпан - «Ақтау қоғамдық даму орталығының» бас маманы	87029873736 tansho_aknazar	
23.	«Такеда Қазақстан» корпоративтік волонтерлігінің бастамашыл тобы	Алматы	Надира Бердалі	+7 701 737 19 46	
24.	28 ілмек клубы	Атырау	Букенова Қарлығаш Тарғынқызы	+77752232997 +77029974473	

№	ҰЙЫМНЫҢ АТАУЫ	ҚАЛА	БАСШЫНЫҢ ТАӘ	БАЙЛАНЫС ДЕРЕКТЕРІ	ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕР
25.	«Команда SOS» волонтерлерді үйлестіру орталығы	Алматы	Левандий Сергей	+7 701 739 6002	
26.	Алматы қаласы бойынша «Болашақ» корпоративтік қоры	Алматы	Әбдікерімова Қымбат Уахитқызы	8 727 356 07 56, 8 727 356 07 55, 8 707 403 53 23	
27.	Алматы облысы бойынша «Жас Отан» қоры» корпоративтік қоры	Алматы	Ахметов Мәди Абылайұлы	+7 707 777 2632	
28.	Қазақстанның Қызыл жарты айы	Алматы	Елена Ким	+7 701 744 1422	
29.	БҚО қаласы бойынша «Жас Отан» қоры» корпоративтік қоры	Орал	Жолдасқалиев Нұрғали Қаршығаұлы	+7 775 219 0583	@jasotan_bqo
30.	«Adal Volunteer Club» жастар ұйымы	Нұр-Сұлтан	Базильжанов Санжар Ерболатұлы	+7 701 998 2535 adalvolunteerclub@gmail.com	https://www.adalvolunteerclub.com https://instagram.com/adalvolunteerclub https://facebook.com/adalvolunteerclub https://t.me/adalvolunteerclub
31.	«Батыс-Қамқор» ЖҚБ	Орал	Берікқалиев Әділет Ғаділбекұлы	+7 701 641 4414	@batysqamqor
32.	"ASAA" Шымкент қаласының ACCESS түлектері" ЖҚБ	Шымкент	Саранова Данара	+7 702 588 9997, +7 707 306 4716	https://instagram.com/asaa_ngo
33.	«Парыз» Сарқан ауданының волонтерлері» ЖҚБ	Сарқан	Кубентаев Аслан Нұрахметұлы	+7 702 925 2900	
34.	«Әлеуметтік волонтерлік орталық» ЖҚБ	Павлодар	Сапаров Санат	+7 778 633 4375	http://instagram.com/svc_volunteers
35.	«Эко Маңғыстау» үкіметтік емес мекемесі	Ақтау	Осин Кирил	+7 701 415 3161	
36.	«Қапшағай самға» мүгедектер қоғамдық бірлестігі	Қапшағай	Абдулдаев Марат Бекенұлы	+77072107462 Samga2013@mail.ru	
37.	«RYHANI URPAQ» ҚБ	Петропавл	Гизатулина Лилия	+7 777 326 9865	
38.	«Ангел» ҚБ	Атбасар	Петрова Людмила Евгеньевна	+7 771 296 5215, +7 702 304 0946	
39.	«Жалынды жастар» ҚБ	Түркістан	Исманов Сардор	+7 771 562 3743	
40.	«Жамбыл жастары» ҚБ	Тараз	Дятлова Наталья	+7 701 968 4349	http://zhambylzhastary.kz/ https://vk.com/zhambylzhastary https://www.facebook.com/ZhambylZhastary/ https://www.instagram.com/zhambylzhastaryst
41.	«Doc.kz» әлеуметтік волонтерлік орталығы» ҚБ	Талдықорған	Котельникова Лариса	+7 777 400 7722	
42.	«Теміртау Жастар клубы» ҚБ «Шаңырақ» волонтерлік орталығы	Теміртау	Хегай Алена	+7 777 418 5839	
43.	«Ұлан-ғайыр Дала Елі» ҚБ	Нұр-Сұлтан	Бахретдинов Валихан	+7 778 425 0858	
44.	«Ақтөбе қаласының сал ауруына шалдыққан азаматтарды қолдау қоры» қоғамдық бірлестігі	Ақтөбе	Жұмағазиева Гаухар	+7 702 936 4636	
45.	«Азаматтық бастамалар орталығы» ҚБ	Теміртау	Сакирова Әсемгүл Қинаятқызы	+7 775 989 4543 +7 777 418 5839	
46.	«Исток» балалар және жастар шығармашылық орталығы» ҚБ	Семей	Таранова Ольга	+7 705 870 4069	
47.	«Нұрлы жүректер» студенттер ҚБ	Өскемен	Дюканова Екатерина Юрьевна	+7 777 271 97 12	
48.	«Ашық әлем» әлеуметтік жастар волонтерлік үйі	Қостанай	Кайгородцева Людмила Александровна	+7 775 909 0538	
49.	«Аялаған Алақан» қоғамдық қайырымдылық қоры	Орал	Хайрушева Рада Хайрушевна	+7 777 245 8672	@radaurl, @aylaganalakan
50.	«YMIT JOLY» («Дорога надежды») қоғамдық қоры	Алматы	Абдурахманова Венера Зинупқызы	+7 747 928 9650	https://www.facebook.com/groups/umitjoly/permalink/876297586068484/

№	ҰЙЫМНЫҢ АТАУЫ	ҚАЛА	БАСШЫНЫҢ ТАӘ	БАЙЛАНЫС ДЕРЕКТЕРІ	ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕР
51.	«Алаш мәдениеті» қоғамдық қоры	Атырау	Қажым Ералы	+7 707 157 6001	
52.	«Қызылорда волонтерлері» қоғамдық қоры	Қызылорда	Чебакова Ольга	+7 777 663 2724	https://web.facebook.com/KZOvol/, https://vk.com/kzovol, @kzovol
53.	Қарабеков Ағабек атындағы қоғамдық қоры	Нұр-Сұлтан	Қамысбай Ақмаржан Ілесқызы	+7 701 736 94 41	
54.	«Ак-Кем-Риддер» ОЭК ҰӘБ	Риддер	Каданцева Нина Миратовна	870579798211, nina-badreeva@mai.ru	
55.	«Даму –Ұлытау» ҚБ	Жезказган	Тұрсынбаева Қания Саянқызы	87051274284	
56.	«Панорама» ақпараттық орталығы» ҚБ	Тараз	Меклисов Қайрат Меклисұлы	+7 707 574 4113	
57.	«Интеллект» ШҚО экономикалық және азаматтық білім беру орталығы» ҚБ	Шымкент	Сейтбекова Зоя Сейтбекқызы	+7 705 155 57 13	
58.	«Азамат» ҚБ	Қарқаралы	Рахымбек Дәурен Берікбайұлы	+7 702 955 23 23	
59.	«Жаңа қоғам жас Алаш» ҚБ	Алматы облысы, Ақсу ауданы, Жансүгіров ауылы	Оразбеков Эльдар Минайдарұлы	+7 747 164 3934	
60.	«Женский луч» ҚБ	Степногорск	Волкова-Михальская Оксана Олеговна	+7 701 149 7806, 4-9-49@mail.ru	https://www.facebook.com/oksana.volkovamixalskya, https://www.instagram.com/oksanavolkovamixalskya
61.	«МИГДАЛЬ» ҚБ	Қостанай	Алексанин Владимир Вадимович	+7 702 854 0732	
62.	«Мүгедектердің жастар қоғамы» ҚБ	Тараз	Төлегенов Руслан Қаншыбекұлы	8 7262 50-01-00	
63.	«Ақтөбе облысының мүгедектер одағы» ҚБ	Ақтөбе	Сражова Гүлмирам Аманжолқызы	+7 701 565 9590	
64.	«Талдықорған аймақтық әйелдерді қолдау орталығы» ҚБ	Талдықорған	Нұрмұханова Жанар Болатқызы	+7 777 358 5753	
65.	«Бізбен бірге» ҚҚ	Шымкент	Президент – Ізтелеу Ботакөз Ерланқызы	87754040421	
66.	«РАВНЫЙ-РАВНОМУ ПЛЮС» ҚҚ	Алматы	Н.Н. Муравьева Л.А. Полякова	+7 747 411 3414	https://www.instagram.com/teenergizer.qz/
67.	«Сана зияткер жастар мектебі» ҚҚ	Қызылорда	Кеңшілік Сабыржан Бауыржанұлы	87764607843, 87074602843	
68.	«Целина» ҚҚ	Атбасар	Пелих Наталья Михайловна	8701 1965353, of-zemlya@mail.ru	
69.	«Жеке өзін-өзі басқаруды дамыту орталығы" ҚҚ	Өскемен	Сафонова Надежда Васильевна	87232775793, 87772619108	
70.	«Жаңа толқын» ҚҚ	Көкшетау	Каппасова Жайнагүл	+7 707 876 4548	
71.	«Жылы жүрек жастар» ҚҚ	Қызылорда	Сиюов Сағатбек Қуанышбайұлы	+7 771 692 52 52, +7 707 771 00 91	https://vk.com/club180567637 @jyly_jurek_jastar https://www.facebook.com/groups/217729055465401 https://www.youtube.com/channel/UCSsn35SEy-BHkHWYURZwL1Q
72.	ОЮЛ "Ассоциация детских и молодежных организаций Қостанайской области "	Қостанай	Антонинова Татьяна Николаевна	+7 747 169 59 46	
73.	«Қостанай облысының балалар және жастар ұйымдарының қауымдастығы» ЗТБ	Қостанай	Антонинова Татьяна	87478055350	

№	ҰЙЫМНЫҢ АТАУЫ	ҚАЛА	БАСШЫНЫҢ ТАӘ	БАЙЛАНЫС ДЕРЕКТЕРІ	ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕР
74.	«Жас сарбаз» республикалық балалар-жасөспірімдер әскери-патриоттық қозғалысының Жамбыл облысы филиалы	Тараз	Абдисамат Дулат Ержанұлы	+ 7 777 213 75 00	
75.	«Шығыс Қазақстан облыстық жастар мен балалар ұйымдарының қауымдастығы» ЗТБ-ның Семей қалалық филиалы	Өскемен	Жүнісова Эльзира Әуесханқызы	87479882821	
76.	ЖБДО	Павлодар облысы, Ақсу қ.	Рақымова Әсемгүл Сәрсембайқызы	+7 702 146 6550	@yntymak_atyrau
77.	«Ынтымақ Атырау» ЖҚ	Атырау	Шаменова Майя	+7 777 612 0182	
78.	«Ғылыми зерттеулерге жәрдемдесу қоры» ЖҚ	Орал	Курумбаев Айболат	+7 777 612 0182	

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР

1. Е. Амреева, Пособие по волонтерству.
2. Е. Виноградова, Руководство по работе с волонтерами на Сахалине.
3. АСИ. Методические рекомендации по внедрению Стандарта поддержки развития волонтерской деятельности в РФ.
4. Е. Виноградова, Н. Трубова, Руководство по проведению тренингов для молодежи.
5. «DARA» қайырымдылық қорының материалдары.